

Верховний
Суд

ОГЛЯД практики Суду справедливості Європейського Союзу

Рішення за лютий 2024 року

Зміст

I. Інституційні положення: державні закупівлі	5
Рішення Загального Суду (Перша Палата, розширений склад) від 21 лютого 2024 року, <i>Inivos and Inivos v Commission</i> , T-38/21	5
II. Сільське господарство та рибальство	8
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 29 лютого 2024 року, <i>Eesti Vabariik (Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet)</i> , C-437/22	8
III. Прикордонний контроль, притулок та імміграція: політика притулку	9
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 8 лютого 2024 року, <i>Bundesrepublik Deutschland</i> (Прийнятність повторної заяви), C-216/22	9
Рішення Суду справедливості ЄС (Третя Палата) від 29 лютого 2024 року у справі <i>Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl</i> (Подальше релігійне навернення), C-222/22	11
IV. Судове співробітництво у цивільних справах: Регламент № 1215/2012 про юрисдикцію, визнання і забезпечення виконання рішень у цивільних і комерційних справах	15
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 8 лютого 2024 року, <i>Inkreal</i> , C-566/22	15
V. Конкуренція: державна допомога	18
Рішення Загального Суду (Восьма Палата) від 7 лютого 2024 року, <i>Ryanair v Commission (KLM II; COVID-19)</i> , T-146/22	18
Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 22 лютого 2024 року, <i>Mytilinaios v DEI та Commission & Commission v DEI</i> , C-701/21 P та C-739/21 P	18
VI. Зближення законодавства	22
1. Торговельна марка Європейського Союзу	22
Постанова Загального Суду (Сьома Палата, розширений склад) від 8 лютого 2024 року, <i>Fly Persia and Barmodeh v EUIPO – Dubai Aviation (flyPersia)</i> , T-30/23	22
2. Промислові зразки Європейського Союзу	24
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 27 лютого 2024 року, <i>EUIPO v The KaiKai Company Jaeger Wichmann</i> , C-382/21 P	24
3. Захист нових сортів рослин	27
Рішення Загального Суду (Третя Палата) від 28 лютого 2024 року, <i>House Foods Group v CPVO (SK20)</i> , T-556/22	27
4. Пакетні подорожі, пакетний відпочинок та пакетні тури	28

Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу

Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 29 лютого 2024 року, Tez Tour, C-299/22	28
5. Послуги інформаційного суспільства	33
Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 29 лютого 2024 року, Doctipharma, C-606/21	33
VII. Економічна та монетарна політика	36
1. Пруденційний нагляд за кредитними установами	36
Рішення Загального Суду (Третя Палата) від 28 лютого 2024 року, Sber v ECB, T-647/21 і T-99/22	36
Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 28 лютого 2024 року, BAWAG PSK v ECB, T-667/21	36
VIII. Соціальна політика: захист працівників, які працюють за строковими контрактами	41
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 20 лютого 2024 року, X (Відсутність вказівки причин для розірвання), C-715/20	41
IX. Спільна торговельна політика: антидемпінг	44
Рішення Загального Суду (Дев'ята Палата, розширений склад) від 21 лютого 2024 року, Sinopec Chongqing SVW Chemical and Others v Commission, T-762/20	44
X. Раніше ухвалені судові рішення	47
1. Основоположні права: право на справедливий суд та розгляд справи безстороннім судом	47
Рішення Суду Справедливості ЄС (Велика Палата) від 21 грудня 2023 року, Krajowa Rada Sądownictwa (Продовження перебування на посаді судді), C-718/21	47
2. Провадження Європейського Союзу: позови про скасування	51
Постанова Загального Суду (Третя Палата) від 25 січня 2024 року, Lukoil v Parliament and Others, T-280/23	51
3. Захист персональних даних	55
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 30 січня 2024 року, Direktor na Glavna direktsia «Natsionalna politsia» pri MVR – Sofia, C-118/22	55
4. Конкуренція: державна допомога	58
Рішення Загального Суду (Восьма Палата, розширений склад) від 24 січня 2024 року, Germany v Commission, T-409/21	58
5. Зближення законодавства: торговельна марка Європейського Союзу	61
5.1. Торговельна марка Європейського Союзу	61
Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 25 січня 2024 року, Audi	
3 Рішення за лютий 2024 року	

(Кріплення емблеми на решітці радіатора), C-334/22	61
5.2. Публічні закупівлі	64
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 21 грудня 2023 року, <i>Infraestruturas de Portugal and Futrifer Industrias Ferroviarias</i> , C-66/22	64
Рішення Загального Суду (Перша Палата, розширений склад) від 31 січня 2024 року <i>Symphony Environmental Technologies and Symphony Environmental v Parliament and Others</i> , T-745/20	68

I. Інституційні положення: державні закупівлі

Рішення Загального Суду (Перша Палата, розширений склад) від 21 лютого 2024 року, *Inivos and Inivos v Commission*, T-38/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Державні закупівлі – Переговорна процедура без попереднього оприлюднення повідомлення про укладення договору – Постачання дезінфекційних роботів до європейських лікарень – Надзвичайна терміновість – COVID-19 – Неучасть заявників у тендерній процедурі – Позов про скасування – Відсутність індивідуального інтересу – Договірний характер спору – Неприйнятність – Відповідальність

Загальний Суд, у розширеному складі з п'яти суддів, визнав неприйнятним позов заявників, компаній *Inivos Ltd* та *Inivos BV*, які вимагали, серед іншого, скасування трьох рішень Європейської Комісії щодо укладення публічного контракту ЄС на придбання роботів для дезінфекції. У своєму рішенні Суд роз'яснив умови прийнятності позову, поданого економічним оператором, який не був запрошений до участі в переговорній процедурі без попередньої публікації повідомлення про укладення договору (далі – NPWPP), з вимогою скасувати рішення про укладення контракту, прийняте в ході цієї процедури.

Комісія вирішила, виходячи з терміновості, що виникла внаслідок кризи COVID-19, використати NPWPP для придбання 200 автономних роботів для дезінфекції з використанням ультрафіолетових променів, задля їх розміщення у європейських лікарнях.¹ Попередні консультації щодо ринку визначили 6 постачальників, крім заявників, які відповідали заздалегідь визначеним критеріям і були запрошені Комісією для подачі заявки на участь у тендері в рамках NPWPP. Комісія прийняла рішення про укладення контракту з двома з них, що мало наслідком укладення рамкових угод щодо дезінфекційних роботів.

Після повідомлення про укладення контракту від 9 грудня 2020 року, згідно з яким рамкові угоди, про які йдеться, були укладені 19 листопада 2020 року, заявники подали позов про скасування рішення про використання NPWPP, рішення про укладення цього контракту (далі – оскаржуване рішення) та рішення про укладення рамкових угод з двома обраними операторами, а також позов про відшкодування збитків.

Висновки Суду

¹ Відповідно до Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС, Євратом) № 2018/1046 від 18 липня 2018 року про фінансові правила, що застосовуються до загального бюджету Союзу, який вносить зміни до Регламентів (ЄС) № 1296/2013, (ЄС) № 1301/2013, (ЄС) № 1303/2013, (ЄС) № 1304/2013, (ЄС) № 1309/2013, (ЄС) № 1316/2013, (ЄС) № 223/2014, (ЄС) № 283/2014 та Рішення № 541/2014/ЄС і скасовує Регламент (ЄС, Євратом) № 966/2012 (OJ 2018 L 193, стор. 1).

Оцінюючи прийнятність позову про скасування оскаржуваного рішення Суд вирішує, серед іншого, питання щодо наявності у заявників права на звернення з ним до Суду.²

В першу чергу Суд досліджує, чи має оскаржуване рішення безпосереднє відношення до заявників. По-перше, Суд встановлює, що наслідком цього рішення було остаточне позбавлення їх можливості брати участь, і, таким чином, виключення їх з NPWPP. Відповідно, це рішення безпосередньо вплинуло на їхню правову ситуацію. Підкреслюючи, що заявники повинні довести, що вони є операторами, які діють на відповідному ринку, Суд вважає, що вони достатньою мірою продемонстрували, що були активними на ринку автономних роботів для дезінфекції з використанням ультрафіолетових променів.

Крім того, оскаржуване рішення остаточно визначило двох операторів як переможців тендеру, що має негайну та обов'язкову силу. Оскільки це рішення створює свої правові наслідки без необхідності вжиття будь-яких додаткових заходів, воно не залишає жодної свободи дій адресатам, на яких покладено завдання його виконання. З наведеного вище Суд висновує, що оскаржуване рішення безпосередньо вплинуло на заявників.

В другу чергу Суд розглядає питання про те, чи стосується заявників оскаржуване рішення в індивідуальному порядку. За конкретних обставин NPWPP, оператор, який не був запрошений до участі в цій процедурі, навіть якщо він був здатний виконати критерії, застосовані замовником для відбору підприємств, які будуть запрошені до участі в тендері, повинен розглядатися як такий, що належить до обмеженого класу конкурентів, які, якби їм було запропоновано подати тендерну пропозицію, були б у змозі це зробити.

У зв'язку з цим Комісія пояснила, що критеріями, які використовувалися в даній процедурі, були маркування CE, виробнича потужність не менше 20 одиниць на місяць і досвід розгортання щонайменше 10 роботів у лікарнях. Ці критерії були доведені до відома заявників у контексті судового розгляду.

По-перше, що стосується критерію, пов'язаного з маркуванням CE, Суд вважає, що заявники продемонстрували, що їхній робот відповідає цьому критерію.

По-друге, що стосується критерію виробничих потужностей, попри те, що заявники заявили на слуханнях, що вони відповідають цьому критерію і навіть можуть збільшити свої виробничі потужності, Суд зазначає, що вони не надали жодних доказів того, що їхні виробничі потужності можуть досягти 20 роботів на місяць.

По-третє, що стосується критерію, пов'язаного з досвідом, необхідним для розгортання роботів у лікарнях, Суд вважає, що надані заявниками докази не дають можливості визначити точну кількість розгорнутих роботів.

² Відповідно до четвертого пункту статті 263 ДФЄС, будь-яка фізична або юридична особа може порушити провадження проти дії, яка адресована цій особі або має для неї безпосередній та індивідуальний інтерес.

З вищевикладеного Суд робить висновок, що заявники не довели, що вони були в змозі виконати критерії, використані Комісією для відбору операторів, запрошених до участі в тендері в контексті NPWPP. Отже, вони не довели, що є частиною обмеженого класу операторів, які можуть бути запрошені до участі в тендері та подати заявку на участь в тендері. Таким чином, оскаржуване рішення про укладення контракту індивідуально кожного з них не стосується.

Відповідно, Суд вважає, що позов про скасування оскаржуваного рішення про укладення договору є неприйнятним. Відхиливши як неприйнятні позовні вимоги щодо двох інших оскаржуваних рішень, Суд відхиляє позовну заяву про їхнє скасування в цілому. Крім того, Суд також відхиляє позов заявників про відшкодування збитків.

II. Сільське господарство та рибальство

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 29 лютого 2024 року, *Eesti Vabariik (Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet)*, C-437/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Сільське господарство – Спільна сільськогосподарська політика – Підтримка розвитку сільських територій Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільських територій (EAFRD) – Захист фінансових інтересів Європейського Союзу – Регламент (ЄС, Євратом) № 2988/95 – Стаття 7 – Адміністративні заходи та покарання – Регламент № 1306/2013 – Статті 54 та 56 – Делегований Регламент № 640/2014 – Стаття 35 – Стягнення сум, неправомірно сплачених особам, які брали участь у порушенні – Поняття «бенефіціар»

III. Прикордонний контроль, притулок та імміграція: політика притулку

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 8 лютого 2024 року, *Bundesrepublik Deutschland (Прийнятність повторної заяви)*, C-216/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Загальні процедури надання та позбавлення міжнародного захисту – Директива 2013/32/ЄС – Стаття 33(2)(d) та стаття 40(2) і (3) – Повторна заява – Умови відхилення такої заяви як неприйнятної – Поняття «нових елементів або висновків» – Рішення Суду з питання тлумачення права ЄС – Стаття 46 – Право на ефективний засіб юридичного захисту – Юрисдикція національного суду або трибуналу щодо розгляду такої заяви по суті у разі незаконності рішення про відхилення заяви як неприйнятної – Процесуальні гарантії – Стаття 14(2)

Розглянувши звернення про надання попереднього рішення від *Verwaltungsgericht Sigmaringen* (Адміністративний суд, м. Зігмарінген, Німеччина) Суд справедливості ЄС, засідаючи у складі Великої Палати вирішує, серед іншого, питання про те, чи є попереднє рішення Суду новим елементом, який означає, що повторна заява про надання притулку має бути розглянута по суті, а не відхилена як неприйнятна.

26 липня 2017 року громадянин Сирії подав заяву про надання притулку в Німеччині. Під час співбесіди з компетентним німецьким органом він пояснив, що проходив військову службу в Сирії в період з 2003 по 2005 роки і залишив цю країну побоюючись призову на службу в збройні сили або арешту в разі відмови виконувати свої військові обов'язки.

Рішенням від 16 серпня 2017 року компетентний орган Німеччини надав заявнику додатковий захист, але відмовив у наданні статусу біженця. Він встановив, серед іншого, що не можна припустити, що покинувши Сирію до призову до сирійської армії, заявник буде вважатися в своїй країні дезертиром або противником режиму. Більше того, він не довів, що саме призов був причиною його від'їзду. В загальних рисах він посилався лише на небезпечну ситуацію, пов'язану з війною в Сирії.

Заявник не оскаржував це рішення, а тому воно стало остаточним. Однак, 15 січня 2021 року він подав наступну заяву про надання притулку («повторна заява про надання притулку»), в якій посилався на рішення Суду від 19 листопада 2020 року *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Військова служба та притулок)*.³ Він стверджував, що в цьому рішенні Суд вказав, що за певних обставин існує «сильна презумпція» того, що відмова від проходження військової служби

³ Рішення від 19 листопада 2020 року, *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Військова служба та притулок)* (C-238/19, EU:C:2020:945).

є пов'язаною з однією із причин переслідування, зазначених у статті 10 Директиви 2011/95.⁴

Рішенням від 22 березня 2021 року компетентний орган Німеччини відхилив як неприйнятну повторну заяву заявника про надання притулку на тій підставі, що рішення Суду, на яке він посилається, не означало його обов'язку розгляду цієї заяви по суті.

Ухвалюючи рішення за апеляційною скаргою заявника на це рішення, Адміністративний суд м. Зігмарінген, який є запитуючим судом, висловив сумніви щодо того, чи може рішення Суду, яке обмежене тлумаченням положення права ЄС, що вже діяло на момент прийняття рішення за попередньою заявою, становити «новий елемент або висновок», що виключає можливість відхилення повторної заяви про надання притулку як неприйнятної.

Висновки Суду

Насамперед Суд нагадує, що з формулювання та мети статті 33(2) Директиви 2013/32, а також зі схеми цієї директиви випливає, що можливість відхилення заяви про надання міжнародного захисту як неприйнятної, про що йдеться в цьому положенні, є відступом від обов'язку розглядати суть такої заяви. Таким чином, Суд вже постановив, що як з вичерпності переліку зазначеного положення, так і з того факту, що викладені в цьому переліку підстави неприйнятності є винятками, випливає, що ці підстави повинні суворо тлумачитися.⁵ Відповідно ситуації, за яких Директива 2013/32 вимагає аби повторна заява вважалася прийнятною, навпаки, мають широко тлумачитися.

Крім того, з самого формулювання статті 33(2)(d) Директиви 2013/32 і, зокрема, з використання виразу «нові елементи або висновки» очевидно, що це положення стосується не лише фактичних змін в особистих обставинах заявника або в обставинах країни його походження, але й нових юридичних елементів.

З прецедентної практики випливає, зокрема, що відповідно до статті 33(2)(d) Директиви 2013/32⁶ повторна заява не може бути визнана неприйнятною, де орган, який приймає рішення, у розумінні цієї директиви⁷, встановлює, що остаточне

⁴ Директива 2011/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 2011 року про стандарти кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як бенефіціарів міжнародного захисту, про єдиний статус біженців або осіб, які мають право на додатковий захист, і про зміст наданого захисту (ОJ 2011 L 337, стор. 9). Стаття 10 цієї директиви, що міститься в главі під назвою «Кваліфікація статусу біженця», містить перелік елементів, які Держави-члени ЄС повинні враховувати при оцінці причин переслідування.

⁵ Див., з цього приводу, рішення від 1 серпня 2022 року у справі *Bundesrepublik Deutschland* (Дитина біженців, народжена за межами приймаючої держави) (С-720/20, EU:C:2022:603, пп. 49 і 51).

⁶ Директива 2013/32/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про загальні процедури надання та позбавлення міжнародного захисту (ОJ 2013 L 180, стор. 60). Відповідно до статті 33(2)(d) цієї директиви, Держави-члени можуть визнати неприйнятною заяву про надання міжнародного захисту, якщо не виникло жодних нових елементів або висновків, що стосуються розгляду питання про те, чи має заявник право на міжнародний захист відповідно до Директиви 2011/95, або якщо заявник не надав їх.

⁷ Стаття 2(f) Директиви 2013/32 визначає «орган, що приймає рішення» як «будь-який квазісудовий або адміністративний орган у Державі-члені, відповідальний за розгляд заяв про надання міжнародного захисту, уповноважений приймати рішення у першій інстанції у таких справах».

відхилення попередньої заяви суперечить праву ЄС. Такий висновок обов'язково має бути зроблений органом, який приймає рішення, якщо така несумісність випливає з рішення Суду або була встановлена в якості допоміжного висновку національним судом або трибуналом.⁸

З цього слідує, що в конкретному контексті Директиви 2013/32 будь-яке рішення Суду може підпадати під поняття «нового елемента» у розумінні статті 33(2)(d) та статті 40(2) і (3) цієї директиви.⁹ Такий висновок не залежить від того, чи було це рішення прийнято до або після ухвалення рішення за попередньою заявою, а також якщо ним встановлено, що національне положення, на якому ґрунтується це рішення, є несумісним із правом ЄС або обмежується тлумаченням права ЄС, у тому числі тим, яке вже було чинним на момент ухвалення зазначеного рішення.

Однак для того, аби повторна заява була прийнятною необхідно, відповідно до статті 40(3) Директиви 2013/32, щоб нові елементи або висновки «суттєво підвищували ймовірність того, що заявник кваліфікувався як отримувач міжнародного захисту відповідно до Директиви [2011/95]».

З цього вбачається, що будь-яке рішення Суду, в тому числі рішення, яке обмежується тлумаченням положення права ЄС, що було чинним на момент прийняття рішення за попередньою заявою, є новим елементом у розумінні статті 33(2)(d) та статті 40(2) і (3) Директиви 2013/32 незалежно від дати його прийняття, якщо воно суттєво підвищує ймовірність того, що заявник отримує право на міжнародний захист.

Рішення Суду справедливості ЄС (Третя Палата) від 29 лютого 2024 року у справі Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Подальше релігійне навернення), C-222/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Сфера свободи, безпеки та правосуддя – Політика надання притулку – Директива 2011/95/ЄС – Стандарти кваліфікації отримувачів (бенефіціарів) міжнародного захисту – Зміст такого захисту – Стаття 5 – Потреби в міжнародному захисті, що виникають на місці – Повторна заява про визнання біженцем – Стаття 5(3) – Поняття «обставин, які заявник створив за власним рішенням після від'їзду з країни походження» – Зловмисні наміри та зловживання застосовною процедурою – Діяльність у приймаючій Державі-члені, що не є вираженням і продовженням переконань або орієнтацій, що мали місце в Державі походження – Зміна віросповідання

⁸ Рішення від 14 травня 2020 року у справі Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU та C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, пп. 198 та 203).

⁹ Стаття 40 Директиви 2013/32 містить положення, що стосуються розгляду повторних заяв.

У відповідь на звернення за попереднім рішенням від Verwaltungsgerichtshof (Вищий адміністративний суд, Австрія) Суд справедливості ЄС роз'яснив умови, за яких стаття 5(3) Директиви 2011/95¹⁰ дозволяє Державам-членам обмежити визнання потреби в міжнародному захисті через діяльність громадянина третьої країни або особи без громадянства після від'їзду з країни свого походження.

У 2015 році JF, громадянин Ірану, подав заяву про надання міжнародного захисту в Австрії. У 2018 році його заява була остаточно відхилена.

У 2019 році JF подав повторну заяву відповідно до статті 2(q) Директиви 2013/32¹¹ заявивши, що за цей час він прийняв християнство і на цій підставі побоюється переслідувань у країні свого походження. Рішенням, прийнятим у червні 2020 року, компетентний австрійський орган відмовив йому у наданні статусу біженця, оскільки ризик переслідування, на який він посилався, виник на місці і був створений через його власне рішення. Однак вважаючи, що через своє навернення JF, в разі повернення до Ірану, ризикував бути підданим індивідуальному переслідуванню, йому було надано додатковий захист та дозвіл на проживання на визначений термін.

У вересні 2020 року Bundesverwaltungsgericht (Федеральний адміністративний суд, Австрія) задовольнив скаргу JF на це рішення. Суд дійшов висновку, що в заяві не було нічого, що вказувало б на зловмисні наміри, і що відсутність доказів, які б свідчили про те, що навернення JF було вираженням і продовженням переконань, які він мав у країні свого походження, не є підставою для відмови у наданні статусу біженця. Компетентний орган Австрії подав апеляцію з питань права (перегляд) на це рішення до запитуючого суду.

За таких обставин цей суд вирішив передати на розгляд Суду справедливості ЄС питання про те, чи виключає стаття 5(3) Директиви 2011/95¹² національне законодавство, яке передбачає визнання статусу біженця після повторної заяви на підставі ризику переслідування, що виникає внаслідок обставин, які заявник створив через власне рішення після від'їзду з країни походження, при дотриманні подвійної умови, що ці обставини повинні стосуватися діяльності, дозволеної у відповідній Державі-члені ЄС, і бути вираженням та продовженням переконань, що були в державі походження.

Висновки Суду

¹⁰ Директива 2011/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 2011 року про стандарти кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як бенефіціарів міжнародного захисту, про єдиний статус для біженців або осіб, які мають право на додатковий захист, а також про зміст наданого захисту (OJ 2011 L 337, стор. 9)

¹¹ Директива 2013/32/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про спільні процедури надання та позбавлення міжнародного захисту (OJ 2013 L 180, стор. 60). Відповідно до статті 2(q) цієї Директиви «повторна заява» – це подальша заява про надання міжнародного захисту, подана після прийняття остаточного рішення за попередньою заявою, включаючи випадки, коли заявник явно відкликав свою заяву, і випадки, коли компетентний орган відхилив заяву після її неявного відкликання.

¹² Згідно з цим положенням, «без шкоди для Женевської конвенції Держави-члени можуть визначити, що заявнику, який подає повторну заяву, зазвичай не надається статус біженця, якщо ризик переслідування ґрунтується на обставинах, які заявник створив через власне рішення після від'їзду з країни походження».

Суд, перш за все, зазначає, що стаття 5(3) Директиви 2011/95 є винятком з принципу, викладеного в статті 5(1) і (2),¹³ оскільки вона допускає ризик переслідування, на який посилаються в обґрунтуванні повторної заяви і який ґрунтується на обставинах, створених заявником через його власне рішення після виїзду з країни походження, що, як правило, призводить до відмови у наданні статусу біженця. Отже, можливість, надана Державам-членам цим положенням, повинна тлумачитися обмежувально.

Крім того, Суд вважає, що відмова у наданні статусу біженця за повторною заявою на підставі цього положення має тенденцію покарати за зловмисний намір з боку заявника, який «сфабрикував» обставини, що підтверджують ризик переслідування, якому він може бути підданий у разі повернення до країни походження, і таким чином зловживає застосовною процедурою надання міжнародного захисту.

Питання про те, чи обумовлені обставини, на які посилається заявник, зловмисним наміром та зловживанням застосовною процедурою, вимагає індивідуальної оцінки цієї заяви компетентними органами Держав-членів відповідно до статті 4(3) Директиви 2011/95 у світлі всіх обставин, які розглядаються у цій справі. У зв'язку з цим Суд зазначає, що транспозиція статті 5(3) цієї директиви не дозволяє Державам-членам запроваджувати правову презумпцію того, що будь-яка повторна заява, заснована на обставинах, які заявник створив через власне рішення після виїзду з країни походження, впливає зі зловмисного наміру та зловживання процедурою надання міжнародного захисту. Протилежне тлумачення нівелювало б ефективність статті 4 Директиви 2011/95, яка застосовується до всіх заяв про надання міжнародного захисту, незалежно від підстав переслідування, на які посилаються в обґрунтуванні таких заяв.

Отже, якщо після індивідуальної оцінки повторної заяви буде встановлено, що обставини, на які посилається заявник, свідчать про зловмисний намір і зловживання застосовною процедурою, стаття 5(3) Директиви 2011/95 дозволяє відповідній Державі-члену ЄС, в принципі, не надавати заявнику статус біженця в розумінні статті 2(e) цієї директиви.¹⁴ Однак формулювання «без шкоди для Женевської конвенції»¹⁵ в статті 5(3) цієї директиви вимагає, якщо компетентний національний орган встановить, що існує ймовірний ризик переслідування в разі повернення заявника в країну походження, щоб заявник мав можливість користуватися в відповідній Державі-члені правами, гарантованими Женевською

¹³ Відповідно до статті 5(1) і (2) Директиви 2011/95: «1. Обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань або реальний ризик зазнати серйозної шкоди можуть ґрунтуватися на подіях, що відбулися після того, як заявник залишив країну походження. 2. Обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань або реальний ризик зазнати серйозної шкоди можуть ґрунтуватися на діяльності, якою заявник займався після виїзду з країни походження, зокрема, якщо встановлено, що ця діяльність є вираженням і продовженням переконань або орієнтацій, яких заявник дотримувався в країні походження».

¹⁴ Згідно з цим положенням, «статус біженця» означає визнання Державою-членом громадянина третьої країни або особи без громадянства біженцем.

¹⁵ Конвенція про статус біженців, підписана в Женеві 28 липня 1951 року (United Nations Treaty Series, Vol. 189, стор. 150, No 2545 (1954)), яка набула чинності 22 квітня 1954 року і була доповнена Протоколом про статус біженців, укладеним у Нью-Йорку 31 січня 1967 року, який набув чинності 4 жовтня 1967 року («Женевська конвенція»).

конвенцією, проти яких не може бути зроблено жодних застережень. Ці права включають принцип недопущення примусового повернення, закріплений у статті 33(1) цієї конвенції.

Зрештою, Суд вважає, що формулювання «без шкоди для Женевської конвенції» не виключає умови, передбаченої національним законодавством, згідно з якою діяльність, що породжує ризик переслідування, на який посилається заявник, повинна бути дозволена в приймаючій Державі-члені. З цього приводу Суд зазначає, що відповідно до статті 2 Женевської конвенції «кожен біженець має обов'язки перед країною, в якій він перебуває, які вимагають, зокрема, щоб він підкорявся її законам і правилам, а також заходам, що вживаються для підтримки громадського порядку».

У світлі вищевикладеного Суд вважає, що стаття 5(3) Директиви 2011/95 виключає національне законодавство, яке передбачає визнання статусу біженця за повторною заявою на підставі ризику переслідування, що впливає з обставин, які заявник створив через власне рішення після виїзду з країни походження за умови, що ці обставини повинні бути вираженням і продовженням переконань, що мали місце в країні походження.

IV. Судове співробітництво у цивільних справах: Регламент № 1215/2012 про юрисдикцію, визнання і забезпечення виконання рішень у цивільних і комерційних справах

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 8 лютого 2024 року, *Inkreal*, C-566/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Судове співробітництво у цивільних справах – Юрисдикція, визнання та виконання судових рішень у цивільних і господарських справах – Регламент (ЄС) № 1215/2012 – Сфера застосування – Стаття 25 – Угода про договірну юрисдикцію – Сторони договору, засновані в одній Державі-члені – Юрисдикція судів іншої Держави-члена вирішувати спори, які виникають з цього договору – Міжнародний елемент

У спорі щодо конфлікту міжнародної юрисдикції Суд справедливості ЄС ухвалив рішення про застосовність Регламенту Брюсселя (*Brussels Ia Regulation*)¹⁶ до угод про визначення юрисдикції з точки зору наявності міжнародного елемента.

У період між 2016 та 2017 роками FD, який проживає у Словаччині, та *Dúha reality*, компанія, що регулюється словацьким законодавством з місцем знаходження у Словаччині, уклали два фінансових кредитних договори, включаючи угоду про визначення юрисдикції, згідно з якою будь-який спір, який не може бути вирішений шляхом переговорів, «вирішується судом Чеської Республіки, що має предметну та територіальну юрисдикцію».

У 2021 році FD уступила дебіторську заборгованість, що впливала з кредитних договорів, компанії *Inkreal*, яка регулюється словацьким законодавством з місцезнаходженням у Словаччині. Оскільки *Dúha reality* не повернула кошти за договором, *Inkreal* подала позов до *Nejvyšší soud* (Верховний Суд, Чеська Республіка), вимагаючи, серед іншого, визначення суду, який має територіальну юрисдикцію для розгляду справи по суті. Цей позов ґрунтувався на угоді про визначення юрисдикції, що міститься в кредитних договорах, які, на думку *Inkreal*, є дійсними відповідно до Регламенту Брюсселя.

Верховний Суд зазначає, що відповідно до прецедентної практики Суду справедливості ЄС, застосовність Регламенту Брюсселя залежить від наявності міжнародного елемента. У своєму зверненні за попереднім рішенням цей суд просить Суд з'ясувати, чи застосовується цей Регламент до ситуації в ході основного провадження, де міжнародний елемент обмежується угодою про визначення

¹⁶ Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1215/2012 від 12 грудня 2012 року про юрисдикцію, визнання і забезпечення виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах (OJ 2012 L 351, стор. 1; «*Brussels Ia Regulation*»).

юрисдикції судів Держави-члена, відмінної від тієї, в якій сторони мають місцезнаходження.

Висновки Суду

По-перше, Суд зазначає, що формулювання статті 25(1) Регламенту Брюсселя щодо угод про визначення юрисдикції¹⁷ не виключає того, що угода, відповідно до якої сторони договору, які засновані в одній Державі-члені, погоджуються на юрисдикцію судів іншої Держави-члена розглядати спори, що виникають з цього договору, не охоплюватиметься цим положенням, навіть якщо цей договір не має жодного іншого зв'язку з цією іншою Державою-членом.

Далі, що стосується контексту цього положення, то, згідно з усталеною прецедентною практикою, для застосування правил юрисдикції за Регламентом Брюсселя необхідна наявність міжнародного елемента, навіть якщо він не визначений у самому Регламенті.

Посилаючись на еквівалентне поняття «транскордонний судовий процес», визначене статтею 3(1) Регламенту № 1896/2006¹⁸ як «такий, в якому принаймні одна зі сторін має місце проживання або постійне місцеперебування в Державі-члені іншій, аніж в Державі-члені розглядуваного суду», Суд констатує, що, по-перше, спір в основному провадженні відповідає цьому визначенню, оскільки сторони в цьому спорі мають місцезнаходження в іншій Державі-члені, ніж Державою-членом суду, юрисдикція якого визначена на підставі відповідної угоди про визначення юрисдикції. По-друге, відповідно до прецедентної практики Суду щодо наявності міжнародного елемента, спір в основному провадженні порушує питання щодо визначення міжнародної юрисдикції, а саме, чи є суди, які мають юрисдикцію вирішувати цей спір, судами Чеської Республіки або судами Словацької Республіки.

За таких обставин існування угоди, що визначає юрисдикцію судів іншої Держави-члена, ніж тих, в якій засновані сторони, саме по собі свідчить про транскордонні наслідки спору в основному провадженні.

Зрештою Суд вказав, що тлумачення статті 25(1) Регламенту Брюсселя, згідно з яким угода про визначення юрисдикції, подібна до тієї, про яку йдеться в основному провадженні, підпадає під дію цього положення, відповідає меті правової визначеності, яку переслідує цей Регламент. І навпаки, мета правової визначеності була б порушена, якби це положення застосовувалося лише за умови, що, окрім угоди про визначення юрисдикції судів іншої Держави-члена, існували б додаткові елементи, здатні продемонструвати транскордонний вплив відповідного спору. Для договірних сторін не тільки зменшилася б передбачуваність суду, який має

¹⁷ Це положення звучить наступним чином: «Якщо сторони, незалежно від їхнього місця проживання, домовилися про те, що суд або суди Держави-члена мають юрисдикцію для вирішення будь-яких спорів, які виникли або можуть виникнути у зв'язку з конкретними правовідносинами, цей суд або ці суди мають юрисдикцію, якщо тільки угода не є нікчемною з точки зору її матеріальної дійсності відповідно до законодавства цієї Держави-члена. ...».

¹⁸ Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1896/2006 від 12 грудня 2006 року про створення європейського порядку здійснення платежів (OJ 2006 L 399, стор. 1).

юрисдикцію вирішувати їхній спір, але й ускладнився б розгляд справи судом за його власною юрисдикцією.

Таким чином, Суд доходить висновку, що стаття 25(1) Регламенту Брюсселя застосовується до угоди про визначення юрисдикції, за якою сторони договору, засновані в одній Державі-члені, погоджуються на юрисдикцію судів іншої Держави-члена для вирішення спорів, що виникають з цього договору, навіть якщо цей договір не має жодного іншого зв'язку з цією іншою Державою-членом.

V. Конкуренція: державна допомога

Рішення Загального Суду (Восьма Палата) від 7 лютого 2024 року, *Ryanair v Commission* (KLM II; COVID-19), T-146/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Державна допомога – Допомога, надана Нідерландами авіакомпанії KLM у зв'язку з пандемією COVID-19 – Державна гарантія за банківським кредитом та субординований кредит від держави – Рішення про визнання допомоги сумісною з внутрішнім ринком – Позов про скасування – *Locus standi* – Суттєвий негативний вплив на позицію заявника на ринку – Прийнятність – Визначення бенефіціара допомоги в контексті групи компаній

Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 22 лютого 2024 року, *Mytilinaios v DEI та Commission & Commission v DEI*, C-701/21 P та C-739/21 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Апеляція – Державна допомога – Стаття 107 ДФЄС – Поняття «допомога» – Перевага – Тест приватного інвестора – Арбітражне рішення про зниження тарифів на електроенергію – Чи може арбітражне рішення бути приписане Державі – Регламент (ЄС) 2015/1589 – Стаття 4(2) – Рішення про те, що захід не становить допомоги

Суд справедливості ЄС задовольнив апеляції, подані на рішення Загального Суду,¹⁹ яким було скасовано низку заходів Комісії, в результаті чого він виснував, що арбітражне рішення про встановлення тарифу на постачання електроенергії для грецького виробника алюмінію *Mytilinaios AE – Omilos Epicheiriseon (Mytilinaios)* не було пов'язане з наданням державної допомоги. На думку Суду справедливості ЄС, Загальний Суд припустився правової помилки, класифікувавши це арбітражне рішення як державний захід, що може становити державну допомогу.

Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI), виробник і постачальник електроенергії, що контролюється Грецією, та компанія *Mytilinaios*, яка є її основним клієнтом, беруть участь у тривалому спорі щодо тарифу на постачання електроенергії, який DEI стягує з *Mytilinaios*, оскільки сторони не можуть дійти згоди щодо розміру цього тарифу. Відповідно до арбітражної угоди від 16 листопада 2011 року, обидві сторони домовилися доручити вирішення їхнього спору *Rythmistiki Archi Energeias* (Грецький енергетичний регулятор, Греція; далі – RAE), який відповідно до грецького законодавства є постійно діючим арбітражним органом (далі – Арбітражний трибунал RAE). На основі переговорів, що відбулися між DEI та *Mytilinaios*,

¹⁹ Рішення від 22 вересня 2021 року, *DEI v Commission* (T-639/14 RENV, T-352/15 та T-740/17, EU:T:2021:604).

Арбітражному трибуналу RAE було доручено визначити тариф на постачання електроенергії, який відповідав би специфічним характеристикам Mytilinaios та покривав би щонайменше витрати, понесені DEI.

Рішенням від 31 жовтня 2013 року (далі – арбітражне рішення) арбітражний трибунал RAE встановив застосовний до Mytilinaios тариф на електроенергію. Позов, поданий DEI проти цього арбітражного рішення, був відхилений Efeteio Athinon (Апеляційний суд, Афіни, Греція).

23 грудня 2013 року DEI поскаржилася до Європейської Комісії стверджуючи, що арбітражне рішення є незаконною державною допомогою, оскільки тариф, про який йдеться, зобов'язує DEI постачати Mytilinaios електроенергію за ціною, нижчою за її собівартість. Листом від 12 червня 2014 року («лист, про який йдеться») Комісія поінформувала DEI про те, що за її скаргою жодних подальших дій не буде вжито.

Після цього листа DEI звернулася із позовом до Загального Суду з вимогою про скасування цього листа, який було зареєстровано як справа T-639/14.

Під час цього провадження Комісія рішенням від 25 березня 2015 року («перше оскаржуване рішення»)²⁰ відкликала та замінила лист, про який йдеться. У цьому рішенні Комісія встановила, що арбітражне рішення не було допомогою, наданою Mytilinaios, оскільки добровільна передача DEI їхнього спору до арбітражу відповідала поведінці розсудливого інвестора, що діє в умовах ринкової економіки, а тому не надавала переваги на користь Mytilinaios.

Згодом DEI подала позов до Загального Суду про скасування першого оскаржуваного рішення, який було зареєстровано як справа T-352/15.

Постановою від 6 лютого 2016 року Загальний Суд визнав, що більше не було необхідності ухвалювати рішення за позовом у справі T-639/14. Однак, розглянувши апеляцію, Суд справедливості ЄС²¹ скасував цю постанову і направив справу назад до Загального Суду, де вона була зареєстрована як справа T-639/14 RENV.

14 серпня 2017 року Комісія прийняла друге рішення («друге оскаржуване рішення»)²², яким скасувала та замінила як лист, про який йдеться, так і перше оскаржуване рішення. Спираючись на ідентичну аргументацію, викладену в першому рішенні, друге рішення підтверджує, що арбітражне рішення не пов'язане з наданням державної допомоги в розумінні статті 107(1) ДФЄС.

DEI знову подала позов до Загального Суду з вимогою скасувати друге оскаржуване рішення, який було зареєстровано як справа T-740/17.

Після об'єднання трьох справ, що перебували на розгляді, Третя Палата Загального Суду у розширеному складі задовольнила три позови DEI та скасувала як лист, про який йдеться, так і перше та друге оскаржувані рішення.

²⁰ Рішення Комісії C(2015) 1942 остаточне від 25 березня 2015 року (Справа SA.38101 (2015/NN) (ex 2013/CP) – Greece – Ймовірна державна допомога, надана компанії Alouminion SA відповідно до арбітражного рішення у вигляді тарифів на електроенергію нижче собівартості) (OJ 2015 C 219, стор. 2).

²¹ Рішення від 31 травня 2017 року, DEI v Commission (C-228/16 P, EU:C:2017:409).

²² Рішення Комісії C(2017) 5622 остаточне від 14 серпня 2017 року (Case SA.38101 (2015/NN) (ex 2013/CP) – Greece – Ймовірна державна допомога, надана компанії Alouminion SA відповідно до арбітражного рішення у вигляді тарифів на електроенергію нижче собівартості) (OJ 2017 C 291, стор. 2).

У своєму рішенні Загальний Суд встановив, що Комісія повинна була розпочати офіційну процедуру розслідування відповідно до статті 108(2) ДФЄС, щоб оцінити зміст арбітражного рішення з точки зору можливого надання державної допомоги, оскільки арбітражний трибунал RAE може розглядатися так само, як і звичайний державний суд, і що з прецедентної практики випливає, що перевага, надана таким судом стороні у справі, може бути розцінена як надання державної допомоги.

Mytilinaios та Комісія подали апеляції на це рішення до Суду справедливості ЄС.

Висновки Суду

В обґрунтування своїх апеляційних скарг Mytilinaios та Комісія стверджували, зокрема, що Загальний Суд припустився правової помилки вважаючи, що арбітражний суд RAE може розглядатися так само, як і звичайний державний суд, що має наслідком визнання арбітражного рішення державним заходом, здатним становити державну допомогу.

Насамперед, в цьому зв'язку, Суд справедливості ЄС зазначає, що критерії, прийняті Загальним Судом для прирівнювання арбітражного суду RAE до звичайного державного суду, не дозволяють відрізнити арбітражний суд RAE від будь-якого іншого арбітражного трибуналу, призначеного за договором. У зв'язку з цим Суд справедливості ЄС зазначає, що єдиним критерієм, на який спирався Загальний Суд, здатним відрізнити арбітражний трибунал RAE від інших арбітражних трибуналів, призначених за договором, є той факт, що його арбітри, обрані зі списку, складеного за рішенням Голови RAE, повинні продемонструвати свою незалежність і неупередженість ще до свого призначення. Однак цей факт сам по собі не може свідчити про те, що цей арбітражний трибунал слід відрізнити від будь-якого іншого арбітражного трибуналу, призначеного за договором, оскільки він є суто процедурним елементом, який не впливає на функцію або природу цього трибуналу.

По-друге, Суд справедливості ЄС вважає, що Загальний Суд припустився правової помилки не з'ясувавши, чи мав арбітражний трибунал RAE, як це зазвичай буває з судами, що входять до державної судової системи, обов'язкову юрисдикцію, яка, таким чином, не залежала виключно від волі сторін.

У світлі вищевикладеного Суд справедливості ЄС вирішує, що Загальний Суд припустився правової помилки у висновку про те, що арбітражний трибунал RAE може розглядатися так само, як і звичайний суд, і що арбітражне рішення є державним заходом, здатним становити державну допомогу.

Ця оцінка не може бути поставлена під сумнів тим фактом, що в рішенні у справі *Commission v European Food and Others*²³ Суд справедливості ЄС підтвердив, що Комісія мала повноваження розглядати питання про те, чи є компенсація, виплачена Румунією шведським інвесторам на підставі арбітражного рішення, державною допомогою чи ні.

²³ Рішення від 25 січня 2022 року, *Commission v European Food and Others* (C-638/19 P, EU:C:2022:50).

У зв'язку з цим Суд, по-перше, зазначає, що арбітражний трибунал, який ухвалив арбітражне рішення, про яке йдеться в рішенні у справі *Commission v European Food and Others*, був створений на підставі двосторонньої інвестиційної угоди, укладеної між Урядом Швеції та Румунії. Як впливає з усталеної прецедентної практики, згода Держави-члена на можливість судового розгляду справи проти неї в рамках арбітражної процедури, передбаченої двосторонньою інвестиційною угодою, на відміну від згоди, яка була б надана в рамках договірної арбітражного розгляду, не має своїм джерелом конкретну угоду, що відображає вільно висловлені побажання зацікавлених сторін, а впливає з договору, укладеного між двома Державами, в якому вони, як правило, заздалегідь погодилися вилучити з-під юрисдикції власних судів спори, які можуть стосуватися тлумачення або застосування права ЄС, на користь арбітражного розгляду. По-друге, у рішенні у справі *Commission v European Food and Others* Суд не ухвалював рішення про те, чи є арбітражне рішення, про яке йдеться у цій справі, державною допомогою у розумінні статті 107(1) ДФЄС.

Крім того, той факт, що в цій справі позов DEI про скасування арбітражного рішення був відхилений Апеляційним судом Афін не означає, що це рішення лише з цієї підстави може бути приписане Греції. Судовий перегляд, здійснений цим судом, не стосується законності арбітражного рішення, який залишається мірою, що належить лише арбітражному органу, який його ухвалив. Крім того, встановлення державної допомоги як такої не може бути результатом судового рішення, оскільки таке встановлення тягне за собою прийняття рішення про відповідний порядок дій, що виходить за межі повноважень та обов'язків суду.

У світлі вищевикладеного Суд доходить висновку, що, зважаючи, зокрема, на особливості спору між DEI та *Mytilinaios* та специфіку завдання, покладеного на арбітражний трибунал RAE, Комісія мала законне право встановити, що, по-перше, що єдиним заходом держави, здатним становити державну допомогу, було рішення DEI укласти арбітражну угоду з *Mytilinaios*, і, по-друге, що для того, щоб дізнатися, чи надало це рішення перевагу *Mytilinaios*, необхідно було з'ясувати, чи прийняв би за нормальних ринкових умов приватний оператор таке рішення за аналогічних умов.

За таких обставин Суд скасовує рішення Загального Суду і повертає три справи до Загального Суду, аби він розглянув вимоги, за якими Суд справедливості ЄС не приймав рішення.

VI. Зближення законодавства

1. Торговельна марка Європейського Союзу

Постанова Загального Суду (Сьома Палата, розширений склад) від 8 лютого 2024 року, *Fly Persia and Barmodeh v EUIPO – Dubai Aviation (flyPersia)*, T-30/23

[Посилання на повний текст постанови](#)

Торговельна марка ЄС – Провадження щодо заперечення – Втручання – Стаття 173(1) та стаття 179 Регламенту – Відповідь подана з порушенням строків – Статті 142–145 Регламенту – Незастосовність – Відхилення

Загальний Суд, у розширеному складі з п'яти суддів, не задовольнив клопотання Dubai Aviation Corp., сторони провадження в Апеляційній палаті Європейської агенції інтелектуальної власності (EUIPO), про надання дозволу на участь у розгляді справи в якості третьої сторони у провадженні в Суді після того, як вона перевищила строк для подання відзиву відповідно до статей 173 і 179 Регламенту Загального Суду. Ці положення встановлюють конкретні правила в питаннях інтелектуальної власності, що стосуються вступу у справу в Суді сторони провадження в Апеляційній палаті іншої, відмінної від заявника.²⁴ Відповідно до постанови, загальні положення про вступ у провадження, а саме статті 142–145 цього Регламенту, не застосовуються до такої сторони у разі, якщо вона втратила можливість стати стороною провадження в Суді відповідно до статті 173 цього Регламенту.

У цій справі заявники, Fly Persia IKE та пан Ali Barmodeh, подали до EUIPO заявку на реєстрацію торговельної марки ЄС. Dubai Aviation Corp. подала повідомлення про заперечення проти цієї реєстрації. Відділ заперечень EUIPO частково задовольнив заперечення. Апеляція на це рішення була відхилена Апеляційною палатою EUIPO («оскаржуване рішення»).

Заявою, поданою до Секретаріату Суду, заявники подали позов про скасування оскаржуваного рішення. 13 лютого 2023 року заяву було вручено Dubai Aviation Corp. як стороні в Апеляційній палаті. 26 квітня 2023 року ця компанія подала до Секретаріату документ під назвою «Відзив», тим самим перевищивши строк, передбачений статтею 179 Регламенту Суду.²⁵

²⁴Відповідно до статей 173(1) та (2) Регламенту, «сторона провадження в Апеляційній палаті, яка не є заявником, може брати участь у провадженні в Загальному Суді як третя особа шляхом надання відзиву на заяву в установленому порядку та у встановлені строки». «До спливу строку, встановленого для надання відзиву, [ця сторона] стає стороною провадження у Загальному Суді як третя особа, подавши процесуальний документ. Вона втрачає статус сторони провадження у Загальному Суді, якщо не надасть відзиву на заяву в установленому порядку і в установлений строк». Згідно зі статтею 179 Регламенту, сторони провадження в Апеляційній палаті інші, окрім заявника, повинні подати свої відзиви на заяву впродовж двох місяців з дня вручення заяви.

²⁵ Читати разом зі статтею 60 цього Регламенту.

Висновки Суду

Перш за все Суд зазначає, що статус в Загальному Суді сторони у провадженні в Апеляційній палаті, окрім заявника в Загальному Суді, регулювалося статтею 173 Регламенту. Якщо така сторона провадження в Апеляційній палаті не подала відзив на заяву протягом строку, встановленого для цього статтею 179 Регламенту, вона не має статусу сторони в Суді. Отже після спливу цього строку така сторона не може подавати зауваження в ході провадження в Суді.

У цій справі Dubai Aviation Corp. не подала жодних процесуальних документів до закінчення строку, встановленого для подання відзиву, і подала свій відзив поза його межами. Крім того, вона не посилалася на наявність виняткових обставин, що становлять непередбачувані обставини або форс-мажор. Відповідно, Dubai Aviation Corp. не стала учасником провадження у Суді в якості третьої особи, що вступає у справу, відповідно до статей 173(1) та (2) Регламенту Суду.

По-друге, Суд розглядає питання про надання дозволу Dubai Aviation Corp. На вступ у справу на підставі статей 142–145 Регламенту, які встановлюють загальні правила, що регулюють подання та розгляд заяв про вступ у справу в Суді. Це дозволило б Dubai Aviation Corp. покладатися на загальний строк.²⁶

Однак Суд зазначає, що положення, які є частиною Розділу III цього Регламенту, що стосуються прямих позовів, застосовуються до проваджень, зазначених у Розділі IV щодо судових спорів, пов'язаних з правами інтелектуальної власності, з урахуванням спеціальних положень Розділу IV Регламенту. Оскільки Розділ IV у статтях 173 та 179 Регламенту встановлює спеціальні правила, що стосуються вступу до Суду іншої сторони провадження в Апеляційній палаті, ніж заявник, статті 142–145 цього Регламенту не застосовуються до такої сторони.

Відповідно, Суд вважає, що не можна погодитися з тим, що, втративши можливість стати стороною провадження як третя особа відповідно до статті 173 Регламенту, Dubai Aviation Corp. буде дозволено вступити у справу відповідно до статей 142–145 цього Регламенту. Таким чином, вона також не має права посилатися на строк, встановлений статтею 143(1) Регламенту.

²⁶ Відповідно до статті 143(1) Регламенту, заява про вступ у справу має бути подана впродовж 6 тижнів після публікації повідомлення в Офіційному журналі Європейського Союзу про відповідну заяву про порушення провадження.

2. Промислові зразки Європейського Союзу

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 27 лютого 2024 року, EUIPO v The KaiKai Company Jaeger Wichmann, C-382/21 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Апеляція – Інтелектуальна власність – Промислові зразки ЄС – Договір про патентну кооперацію (РСТ) – Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності – Паризька конвенція про охорону промислової власності – Стаття 4 – Регламент (ЄС) № 6/2002 – Стаття 41 – Заявка на реєстрацію промислового зразка ЄС – Право пріоритету – Заява про пріоритет обґрунтована міжнародною заявкою, поданою відповідно до РСТ – Період часу – Тлумачення відповідно до статті 4 цієї конвенції – Обмеження

Задовольнивши апеляцію Європейської агенції інтелектуальної власності (EUIPO) на рішення Загального Суду у справі The KaiKai Company Jaeger Wichmann v EUIPO (Гімнастичний та спортивний інвентар та обладнання),²⁷ Велика Палата Суду справедливості ЄС надає роз'яснення щодо розмежування прямої дії міжнародних договорів та тлумачення підзаконних нормативно-правових актів відповідно до таких договорів, а також ухвалила рішення щодо меж такого узгодженого тлумачення.

24 жовтня 2018 року заявник в першій інстанції, The KaiKai Company Jaeger Wichmann GbR, подав до EUIPO заявку про реєстрацію 12 промислових зразків ЄС, заявляючи право пріоритету на основі міжнародної патентної заявки, поданої відповідно до Договору про патентну кооперацію (РСТ)²⁸ 26 жовтня 2017 року.

EUIPO задовольнило заявку про реєстрацію, але відмовило у праві пріоритету на тій підставі, що дата попередньої заявки була більш ніж за 6 місяців до дати подачі заявки на реєстрацію. Стаття 41(1) Регламенту № 6/2002²⁹ фактично передбачає, що особа, яка належним чином подала попередню заявку на право на промисловий зразок або на корисну модель, користується, з метою подання наступної заявки на зареєстрований промисловий зразок ЄС, правом пріоритету протягом 6 місяців від дати подачі першої заявки. EUIPO встановило, що хоча міжнародна заявка, подана за процедурою РСТ, в принципі, може бути підставою для права пріоритету відповідно до статті 41(1) Регламенту № 6/2002 враховуючи, що широке визначення поняття «патент» у статті 2 РСТ також включає корисні моделі, згадані в статті 41(1) цього Регламенту, вимога про таке право пріоритету також охоплюється 6-місячним строком, який не був дотриманий у даній справі.

²⁷Рішення від 14 квітня 2021 року, The KaiKai Company Jaeger Wichmann v EUIPO (Гімнастичний та спортивний інвентар та обладнання) (T-579/19, EU:T:2021:186).

²⁸Договір про патентну кооперацію було укладено у Вашингтоні (Сполучені Штати Америки) від 19 червня 1970 року та востаннє було змінено 3 жовтня 2001 року (*United Nations Treaties Series*, Vol. 1160, No 18336, стор. 231).

²⁹Регламент Ради (ЄС) No 6/2002 від 12 грудня 2001 року про промислові зразки Європейського співтовариства (OJ 2002 L 3, стор. 1)

Своїм рішенням від 14 квітня 2021 року Загальний Суд скасував рішення EUIPO. Він постановив, що в статті 41(1) Регламенту № 6/2002 була прогалина в тому, що вона не встановлювала строк для заявлення пріоритету «міжнародної патентної заявки» в контексті наступної заявки на промисловий зразок. Загальний Суд вважав, що метою цього положення було забезпечити відповідність Регламенту зобов'язанням, що випливають зі статті 4 Паризької конвенції,³⁰ а отже необхідно було заповнити цю прогалину шляхом застосування цієї статті 4. Загальний Суд по суті встановив, що згідно зі статтею 4, тривалість періоду пріоритету визначається характером більш раннього права, в результаті чого цей період становив 12 місяців. Таким чином, Суд дійшов висновку, що EUIPO допустило правову помилку встановивши, що строк, який застосовується до вимоги про пріоритет, становив 6 місяців.

23 червня 2021 року EUIPO подало апеляцію на це рішення висловивши єдину підставу для апеляції – ймовірно порушення статті 41(1) Регламенту № 6/2002. В силу цієї підстави для апеляції EUIPO, по суті, порушує питання про те, що Загальний Суд безпосередньо застосував статтю 4 Паризької конвенції нехтуючи чіткими та вичерпними положеннями статті 41(1) Регламенту, щоб замінити їх невірним тлумаченням статті 4 цієї конвенції.

У документі, поданому того ж дня, EUIPO клопотала про допуск її апеляції до розгляду відповідно до третього пункту статті 58а Статуту Суду справедливості ЄС. Постановою від 10 грудня 2021 року³¹ Суд справедливості ЄС вирішив прийняти апеляцію до розгляду.

Висновки Суду

Що стосується впливу Паризької конвенції на правопорядок Європейського Союзу, то, перш за все, Суд нагадує, що, хоча ця конвенція не була укладена Європейським Союзом правила, викладені в окремих її статтях, включаючи статтю 4, були включені до Угоди ТРІПС,³² яка була укладена Європейським Союзом. Отже, ці правила повинні розглядатися як такі, що створюють такі ж наслідки, як і правила Угоди ТРІПС.

Далі Суд зазначає, що, з огляду на їхню природу та структуру, положення Угоди ТРІПС не мають прямої дії. Крім того, стаття 4 Паризької конвенції також не підпадає під дві виняткові ситуації, в яких приватні особи можуть безпосередньо посилалися на положення угод СОР в Судах Європейського Союзу. З одного боку, стаття 41

³⁰ Паризька конвенція про охорону промислової власності, підписана в Парижі (Франція) 20 березня 1883 року, востаннє переглянута в Стокгольмі (Швеція) 14 липня 1967 року і змінена 28 вересня 1979 року (United Nations Treaties Series, Vol. 828, No 11851, стор. 305).

³¹ Рішення від 10 грудня 2021 року, EUIPO v The KaiKai Company Jaeger Wichmann (C-382/21 P, EU:C:2021:1050).

³² Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРІПС), викладена в Додатку 1С до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі (СОТ), була підписана в Марракеші (Марокко) 15 квітня 1994 року і затверджена Рішенням Ради 94/800/ЄС від 22 грудня 1994 року про укладення від імені Європейського Співтовариства, з питань, що належать до його компетенції, угод, досягнутих на багатосторонніх переговорах Уругвайського раунду (1986-1994 рр.) (OJ 1994, L 336, стор. 1).

Регламенту № 6/2002 фактично не містить прямого посилання на статтю 4 Паризької конвенції. З іншого боку, стаття 41 не прагне імплементувати в правовий порядок Європейського Союзу конкретне зобов'язання, взяте в контексті угод СОТ. Навпаки, це положення фактично є вираженням наміру законодавчого органу ЄС застосувати щодо одного з прав промислової власності, охоплених цією конвенцією, підхід, характерний для правового порядку Європейського Союзу, шляхом встановлення особливої системи унітарної і неподільної охорони промислових зразків ЄС на території Європейського Союзу, невід'ємною частиною якої є право пріоритету, передбачене в цій статті 41.

Суд робить висновок, що правила, викладені в статті 4 Паризької конвенції, не мають прямої дії і, відповідно, не створюють для осіб прав, на які вони можуть безпосередньо покладатися в силу права ЄС. Отже, право пріоритету на подання заявки на промисловий зразок ЄС регулюється статтею 41 Регламенту № 6/2002, і суб'єкти господарювання не можуть безпосередньо посилатися на статтю 4 Паризької конвенції.

Насамкінець Суд все ж зазначає, що оскільки Угода ТРІПС є обов'язковою для Європейського Союзу і, відповідно, має пріоритет над вторинним законодавством ЄС, останнє має тлумачитися, наскільки це можливо, відповідно до положень цієї угоди. Звідси випливає, що Регламент № 6/2002 повинен тлумачитися, наскільки це можливо, відповідно до правил, викладених у статтях Паризької конвенції, включаючи її статтю 4, які включені в Угоду ТРІПС.

По-друге, Суд справедливості ЄС вважає, що Загальний Суд допустив правову помилку, оскільки він явно вийшов за межі послідовного тлумачення статті 41(1) Регламенту № 6/2002 і фактично застосував безпосередньо статтю 4 Паризької конвенції в тому вигляді, в якому вона була витлумачена цим судом, на шкоду чіткому формулюванню статті 41(1) цього Регламенту і без урахування вичерпного характеру останнього положення.

Насправді з чіткого і вичерпного формулювання статті 41(1) однозначно випливає, що, по-перше, міжнародна заявка, подана за процедурою РСТ, може бути підставою для виникнення права пріоритету відповідно до цього положення лише в тому випадку, якщо об'єктом міжнародної заявки є корисна модель, і, по-друге, строк для заявлення права пріоритету на підставі такої заявки становить 6 місяців, що чітко встановлено в цьому положенні.

По-третє, що стосується тлумачення Загальним Судом статті 4 Паризької конвенції, згідно з яким це положення дозволяє заявляти пріоритет попередньої «міжнародної патентної заявки» при поданні більш пізньої заявки на промисловий зразок протягом 12 місяців, Суд справедливості ЄС вважає, що це тлумачення також не відповідає дійсності через юридичні помилки.

З сукупного аналізу частин А, С і Е статті 4 випливає, що остання не дозволяє заявляти пріоритет, а отже, а fortiori, не встановлює жодних правил щодо строку, який надається заявнику з цією метою. Таким чином лише міжнародна заявка, подана за процедурою РСТ на корисну модель, може призвести до виникнення права

пріоритету заявки на промисловий зразок відповідно до статті 4 протягом 6-місячного строку, зазначеного в статті 4(E)(1).

У світлі всіх цих міркувань Суд підтримує єдину підставу апеляційної скарги, скасовує рішення Загального Суду і ухвалює рішення за позовом як перша інстанція, відхиляючи його.

3. Захист нових сортів рослин

Рішення Загального Суду (Третя Палата) від 28 лютого 2024 року, House Foods Group v CPVO (SK20), T-556/22

[Посилання на повний текст судового рішення](#)

Сорти рослин – Надання Відомством з охорони прав на сорти рослин охорони для сорту рослин SK20 – Неприйнятність апеляції в Апеляційній палаті – Відсутність зацікавленості в порушенні провадження – Стаття 81 (1) Регламенту (ЄС) № 2100/94

Своїм рішенням Загальний Суд відхилив позов компанії House Foods Group, Inc. про скасування рішення Апеляційної палати Відомства з охорони прав на сорти рослин (CPVO) («оскаржуване рішення»). Суд вважає, що селекціонер сорту рослин не зацікавлений в тому, щоб рішення CPVO про надання охорони його сорту було скасовано на тій підставі, що офіційний опис сорту не містить додаткової ознаки, заявленої цим селекціонером.

У 2017 році заявник подав до CPVO заявку на отримання права³³ на сорт цибулі SK20. У технічній анкеті, доданій до заявки, заявник вказав на «низький лакриматорний фактор і піровиноградну кислоту» як на додаткову характеристику, яка може допомогти відрізнити сорт SK20.

Своїм рішенням від 3 травня 2021 року CPVO надав охорону сорту-кандидату. Однак офіційний опис сорту SK20 не містив зазначеної додаткової ознаки, оскільки, на думку CPVO, результат технічної експертизи³⁴ був остаточним на основі стандартних характеристик, включених до чинного технічного протоколу, внаслідок чого не було необхідності урахувувати додаткову ознаку, заявлену заявником під час технічної експертизи.

Оскаржуваним рішенням Апеляційна палата CPVO відхилила скаргу, в якій заявник домагався включення низького лакриматорного фактору та піровиноградної кислоти до офіційного опису сорту. Апеляційна палата встановила, що заявник не був зацікавлений у порушенні провадження, оскільки він не оскаржував рішення Відомства з охорони прав на сорти рослин про надання охорони для сорту SK20.

³³ Відповідно до Регламенту Ради (ЄС) № 2100/94 від 27 липня 1994 року про права Відомства з охорони прав на сорти рослин (OJ 1994 L 227, стор. 1).

³⁴ Технічна експертиза в розумінні статті 55(1) Регламенту № 2100/94 призначена для перевірки відповідності умовам розрізняльної здатності, однорідності та стабільності.

Висновки Суду

Вирішуючи питання про зацікавленість заявника в порушенні провадження Суд оцінює, чи може зміна опису охоронюваного сорту, що супроводжує рішення про надання охорони, забезпечити перевагу для заявника.

Перш за все, Суд зазначає, що надання охорони сорту-кандидату не вимагає вичерпної оцінки всіх характеристик цього сорту, а лише тих, що мають особливе значення для його охороноздатності і, зокрема, його розрізняльної здатності.³⁵ Відповідно, технічна експертиза призначена лише для того, щоб визначити, чи є сорт-кандидат достатньо відмінним, однорідним і стабільним по відношенню до інших сортів. Однак її метою не є оцінка всіх характеристик сорту-кандидата або оцінка використання чи комерційної цінності цих характеристик.

Більше того, офіційний опис сорту, наведений експертним закладом, є узагальненням спостережень, зроблених під час технічної експертизи, і відображає лише певні специфічні характеристики, які є достатніми для того, щоб продемонструвати відмінність сорту.

Суд також нагадує, що для того, щоб сорт рослин був охороноздатним, достатньо, щоб його можна було відрізнити принаймні за однією з ознак, які впливають з його генотипу.³⁶ Тому, навіть якщо додаткова ознака, заявлена заявником, була б включена до офіційного опису сорту SK20, це не мало б жодного значення для охорони, що надається цьому сорту. А новий сорт, що матиме такий самий низький лакриматорний фактор і вміст піровиноградної кислоти, все одно буде охороноздатним, якщо він буде мати одну або більше інших характеристик, що відрізнятимуть його від сорту заявника.

Зрештою, Суд вважає, що включення додаткової характеристики в опис охоронюваного сорту не може надати жодних переваг заявнику, оскільки охорона стосується самого рослинного матеріалу, визначеного всіма характеристиками, що впливають з його генотипу, незалежно від того, чи включені вони в офіційний опис сорту чи ні.³⁷

Відповідно, дійшовши висновку, що включення додаткової ознаки до офіційного опису сорту жодним чином не змінить обсяг охорони сорту SK20, Суд підтверджує, що колегія Апеляційної палати дійшла правильного висновку, що заявник не був зацікавлений у порушенні провадження.

4. Пакетні подорожі, пакетний відпочинок та пакетні тури

Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 29 лютого 2024 року, Tez Tour, C-299/22

³⁵ Див. одинадцятий абзац Регламенту № 2100/94, а також перший абзац статті 5(2) та статті 6-9 Регламенту.

³⁶ Див. другий абзац статті 5(2) Регламенту № 2100/94 у поєднанні зі статтею 7(1) цього Регламенту.

³⁷ Див. статтю 5(1), (2) і (3) та статтю 13(1) і (2) Регламенту № 2100/94.

[Посилання на повний текст судового рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Пакетні подорожі та супутні послуги – Директива (ЄС) 2015/2302 – Стаття 12(2) – Право подорожуючого розірвати договір про пакетну подорож без сплати штрафу – Невідворотні та надзвичайні обставини – Поширення COVID-19 – Відсутність офіційних рекомендацій проти подорожей – Врахування особистих обставин, пов'язаних з індивідуальною ситуацією відповідного подорожуючого – Значні наслідки для виконання пакету послуг або для перевезення пасажирів до місця призначення – Обставини, що існують або можуть бути передбачуваними на дату укладення відповідного договору про пакетну подорож – Можливість врахування наслідків, що виникають у місці відправлення або повернення, а також в інших місцях

Вирішуючи питання, порушене Верховним судом Литви (Lietuvos Aukščiausiasis Teismas), Суд справедливості ЄС роз'яснює право мандрівників на безоплатне розірвання договору про туристичну поїздку за наявності невідворотних та надзвичайних обставин³⁸ в контексті пандемії COVID-19.

10 лютого 2020 року M. D. уклав з Tez Tour договір на туристичне обслуговування, за яким Tez Tour зобов'язався організувати для нього та членів його сім'ї поїздку на відпочинок до Об'єднаних Арабських Еміратів у період з 1 до 8 березня 2020 року. Пакет послуг включав, зокрема, переліт з Вільнюса (Литва) до Дубаю (Об'єднані Арабські Емірати) і назад, а також проживання в готелі протягом семи ночей.

27 лютого 2020 року M. D. повідомив Tez Tour, що через ризик для здоров'я, пов'язаний з поширенням COVID-19, він бажає розірвати договір. Tez Tour відмовив йому у цьому, через що M. D. подав позов до компетентних судів, стверджуючи про виникнення невідворотних та надзвичайних обставин в місці призначення або в його безпосередній близькості, які могли унеможливити безпечне виконання туру або перевезення пасажирів до місця призначення, зокрема, не наражаючи їх на незручності або ризики для здоров'я. Позовні вимоги M. D. були відхилені як у першій інстанції, так і в апеляції.

Під час розгляду апеляційної скарги M. D. з питань права, національний суд вирішив передати на розгляд Суду справедливості ЄС питання про тлумачення Директиви про пакетні подорожі, попросивши його роз'яснити умови, за яких мандрівник може покликатися на існування «невідворотних і надзвичайних обставин» у розумінні статті 12(2) цієї директиви³⁹ в контексті обставин справи,

³⁸ Передбачено статтею 12(2) Директиви (ЄС) 2015/2302 Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2015 року про пакетні подорожі та пов'язані з ними послуги організації поїздок та про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 2006/2004 та Директиви 2011/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради, а також про скасування Директиви Ради 90/314/ЄЕС (ОJ 2015 L 326, стор. 1; «Директива про пакетні подорожі»).

³⁹ Згідно з цим положенням, «незважаючи на пункт 1, мандрівник має право розірвати договір пакетної подорожі до початку подорожі без сплати будь-якого штрафу за розірвання договору в разі виникнення невідворотних і надзвичайних обставин, що мають місце в місці призначення або в безпосередній близькості від нього і суттєво впливають на виконання пакету послуг, або які суттєво впливають на перевезення пасажирів до місця призначення».

про яку йдеться, де компетентні національні органи опублікували лише 12 березня 2020 року, рекомендацію, адресовану подорожуючим, щоб заохотити їх відкласти на найближчі місяці всі свої поїздки за кордон, тобто після розірвання договору.

Висновки Суду

По-перше, Суд зазначає, що висновок про те, що «невідворотні та надзвичайні обставини»⁴⁰ у розумінні Директиви про пакетні подорожі,⁴¹ виникли в пункті призначення або в безпосередній близькості від нього, не залежить від того, чи видали компетентні органи офіційну рекомендацію, яка застерігає подорожуючих від поїздок до відповідної місцевості, або офіційне рішення, що класифікує цю територію як «зону ризику». По-перше, така вимога суперечила б самій природі та основам ухвалення таких рекомендацій чи рішень, які в принципі прогнозують існування ризиків для здоров'я або інших ризиків, що можуть підпадати під поняття «невідворотних та надзвичайних обставин».⁴² Крім того, така вимога може поставити під загрозу гармонізацію, яку переслідує Директива про пакетні подорожі, оскільки умови для ухвалення відповідної рекомендації або рішення не є однаковими в різних Державах-членах. Зрештою, вимога ухвалення офіційних рекомендацій або рішень з цього приводу, швидше за все, унеможливить реалізацію права на безоплатне розірвання договору,⁴³ хоча ці невідворотні та надзвичайні обставини можуть існувати незалежно від ухвалення будь-яких офіційних рекомендацій або рішень.

По-друге, Суд вирішує передусім питання про те, які саме обставини підпадають під поняття «невідворотні та надзвичайні обставини ... які суттєво впливають на виконання пакета послуг, або які суттєво впливають на перевезення пасажирів до місця призначення».⁴⁴ Так, він зазначає, що право на розірвання договору пакетної подорожі без сплати штрафів за розірвання не залежить від виникнення обставин, які об'єктивно унеможливають виконання відповідного пакету послуг або перевезення пасажирів до місця призначення. У зв'язку з цим криза у сфері охорони здоров'я, така як поширення COVID-19, може, з огляду на серйозний ризик, який вона становить для здоров'я людей, вважатися такою, що має «[значний вплив на] виконання пакету послуг або [на] перевезення пасажирів до місця призначення» попри те, що вона не обов'язково є такою, що робить таке виконання об'єктивно неможливим.

Що стосується оцінки наявності таких наслідків Суд зазначає, що особисті фактори, пов'язані з індивідуальною ситуацією подорожуючих, такі як факт подорожі з малолітніми дітьми або приналежність до групи підвищеного ризику, можуть впливати на серйозність наслідків, спричинених невідворотними та надзвичайними обставинами, на які посилається подорожуючий, оскільки вони за своїм характером

⁴⁰ Це поняття визначено в пункті 12 статті 3 Директиви про пакетні подорожі як «ситуація, що знаходиться поза контролем сторони, яка посилається на таку ситуацію, і наслідків якої не можна було б уникнути, навіть якби було вжито всіх розумних заходів».

⁴¹ Зокрема, пункт 12 статті 3 та стаття 12(2) цієї директиви.

⁴² У розумінні статті 12(2) Директиви про пакетні подорожі.

⁴³ Передбачене статтею 12(2) Директиви про пакетні подорожі.

⁴⁴ У розумінні статті 12(2) Директиви про пакетні подорожі.

є об'єктивними. Ці ж фактори можуть вплинути на можливість виконання відповідного пакету послуг на належних умовах. Однак такі особисті фактори самі по собі не є достатніми для того, щоб виправдати використання відповідним мандрівником свого права на розірвання договору про пакетну подорож без сплати штрафних санкцій за розірвання. Навпаки, ці фактори мають значення лише тоді, коли вони впливають на оцінку наслідків, об'єктивно пов'язаних з настанням «невідворотних і надзвичайних обставин».

Відповідно, Суд доходить висновку, що поняття «невідворотні та надзвичайні обставини ... які суттєво впливають на виконання пакету послуг або які суттєво впливають на перевезення пасажирів до місця призначення» відповідної поїздки також охоплює обставини, які свідчать, що пакет послуг не може бути виконаний, не наражаючи відповідних пасажирів на ризики для їхнього здоров'я та безпеки, враховуючи, де це доречно, особисті фактори, пов'язані з індивідуальною ситуацією цих пасажирів.

Крім того, вирішуючи питання щодо оцінки істотних наслідків для виконання відповідного пакету послуг або для перевезення пасажирів до місця призначення, Суд зазначає, по-перше, що така оцінка повинна ґрунтуватися на «прогнозі» щодо ймовірності того, що невідворотні та надзвичайні обставини, на які послався відповідний пасажир, матимуть такі наслідки для виконання пакету послуг. Оскільки ці наслідки остаточно відчуваються лише під час виконання пакета послуг, їх оцінка на момент припинення дії пакета обов'язково має бути перспективною. По-друге, оцінка таких наслідків повинна здійснюватися з точки зору середньостатистичного подорожуючого, який є достатньо добре поінформованим, спостережливим та обачним на дату розірвання відповідного договору про пакетну подорож.

Суд також зазначає, що самі поняття «невідворотні та надзвичайні»⁴⁵ вказують на те, що вони охоплюють лише ситуації, які, з одного боку, не існували на дату укладення договору про туристичну поїздки, а з іншого боку, були непередбачуваними. Таким чином, обставини, які вже були відомі подорожуючому або які він міг передбачити на цю дату, не можуть посилатися на цю концепцію і, відповідно, не можуть бути підставою для реалізації права на розірвання такого договору без сплати штрафу за розірвання. Що стосується оцінки ситуації, яка існувала або могла бути спрогнозована на дату укладення договору про пакетну подорож, але яка суттєво змінюється, не можна виключати, що така ситуація могла зазнати значних змін після укладення цього договору і змінитися настільки, щоб бути відмінною від ситуації, про яку відповідний мандрівник знав або яку він міг обґрунтовано передбачити під час укладення цього договору. У такому випадку відповідні зміни можуть призвести до виникнення нової ситуації, яка може відповідати визначенню поняття «невідворотні та надзвичайні обставини».

Зрештою, щодо місця, де мають настати наслідки, спричинені невідворотними та надзвичайними обставинами, Суд зазначає, що якщо ці наслідки виходять за межі

⁴⁵ Що підпадають під поняття «невідворотні та надзвичайні обставини», передбачені у статті 12(2) Директиви про пакетні подорожі.

місця призначення і досягають, зокрема, місця відправлення чи повернення або місць проміжних зупинок і транспортних пересадок, вони, ймовірно, вплинуть на виконання відповідного пакету послуг. Таким чином, вони повинні бути прийнятними для розгляду з метою застосування статті 12(2) Директиви про пакетні подорожі. У зв'язку з цим можливе, зокрема, вжиття заходів в місці відправлення як наслідок обставин, що виникають у місці призначення, наприклад, заходи, що полягають у введенні обмежень для подорожуючих, які повертаються до місця відправлення, які потім можуть стати частиною оцінки значного впливу на виконання відповідного договору про надання послуг з організації пакетних подорожей.

5. Послуги інформаційного суспільства

Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 29 лютого 2024 року, *Doctipharma*, C-606/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Лікарські засоби, призначені для людей – Директива 2001/83/ЄС – Стаття 85с – Сфера застосування – Дистанційна торгівля лікарськими засобами – Лікарські засоби для людей, що не підлягають обов'язковому медичному рецепту – Особи, уповноважені або наділені правом займатися дистанційною роздрібною торгівлею лікарськими засобами – Повноваження Держав-членів встановлювати умови, обумовлені необхідністю охорони громадського здоров'я, щодо роздрібної торгівлі на їхній території лікарськими засобами, які продаються онлайн – Послуги інформаційного суспільства – Директива 98/34/ЄС – Директива (ЄС) 2015/1535 – Послуга, що об'єднує фармацевтів і клієнтів для онлайн-продажу лікарських засобів

Розглядаючи запит на ухвалення попереднього рішення від Cour d'appel de Paris (Апеляційний суд м. Париж, Франція), Суд справедливості ЄС роз'яснює поняття «послуги інформаційного суспільства» та надає основу для оцінки того, чи відповідає законодавству ЄС заборона Державою-членом ЄС послуги, що надається за допомогою вебсайту і полягає в об'єднанні аптек та клієнтів для онлайн продажу безрецептурних лікарських засобів («послуга, що надається в інформаційному суспільстві»).

Компанія Doctipharma створила сайт www.doctipharma.fr, на якому користувачі інтернету могли придбати фармацевтичну продукцію та безрецептурні лікарські засоби з вебсайтів аптек.

На цьому вебсайті аптеки підписувалися на платформу онлайн продажів через щомісячну підписку, яку вони сплачували Doctipharma, а клієнти мали створити обліковий запис клієнта, щоб отримати доступ до вебсайтів обраних ними аптек.

Оскільки Союз фармацевтичних груп (Union des Groupements de Pharmaciens d'officine, UDGPO) вважає, що ця практика залучила Doctipharma до електронної торгівлі лікарськими засобами, вона подала позов проти Doctipharma до Tribunal de commerce de Nanterre (Комерційний суд, Нантер, Франція), який визнав вебсайт незаконним і зобов'язав Doctipharma припинити свою діяльність. Касаційний суд Франції (Cour de cassation) скасував рішення Апеляційного суду Версаля (Cour d'appel de Versailles), який скасував рішення суду нижчої інстанції. Він постановив, що об'єднуючи аптеки, які продають ліки, з потенційними клієнтами, Doctipharma діяла як посередник у продажу безрецептурних лікарських засобів та брала участь в електронній торгівлі лікарськими засобами, не маючи при цьому статусу фармацевта, передбаченого національним законодавством. Суд направив справу

на розгляд до Апеляційного суду Парижа, який є судом, що звернувся за попереднім рішенням у цій справі.

Зіткнувшись з різними підходами, сформованими у практиці французьких судів, Апеляційний суд Парижа вирішив передати кілька питань на розгляд Суду справедливості ЄС для винесення попереднього рішення. Він просить Суд витлумачити Директиву 98/34,⁴⁶ щоб визначити, чи підпадає надана послуга під поняття «послуга інформаційного суспільства», і статтю 85с Директиви 2001/83,⁴⁷ щоб визначити, чи можуть Держави-члени ЄС на підставі цього положення заборонити надання послуги, про яку йде мова.

Висновки Суду

Передусім, що стосується умов, які повинні бути виконані для того, щоб класифікувати послугу як таку, що підпадає під поняття «послуга інформаційного суспільства» в розумінні Директив 98/34 та 2015/1535,⁴⁸ Суд вважає, що, по-перше, не має значення, чи отримувала Doctipharma винагороду від аптек, які підписалися на її платформу і, по-друге, чи послуги, що надавалися компанією Doctipharma оплачувались аптеками шляхом щомісячної сплати за підписку, а також ретроцесії у вигляді відсотка від суми продажів, який відраховувався платформою, оскільки ці обставини, якщо вони будуть доведені, означають, що послуга, про яку йдеться, повинна вважатися такою, що надається в обмін за оплату. Крім того, класифікація послуги, про яку йде мова, як «послуги інформаційного суспільства» впливає також з того, що вона надається через вебсайт, що не вимагає одночасної присутності постачальника послуги та споживача або аптеки, а також з того, що послуга надається за індивідуальним запитом аптек та покупців.

Суд доходить висновку, що послуга, яка надається на вебсайті, що об'єднує аптеки та покупців для продажу безрецептурних лікарських засобів через вебсайти аптек, які підключилися до цієї послуги, підпадає під поняття «послуга інформаційного суспільства».

Що стосується можливості Держав-членів заборонити такі посередницькі послуги відповідно до статті 85с Директиви 2001/83, Суд зазначає, що лише Держави-члени компетентні визначати фізичних або юридичних осіб, які

⁴⁶ Директива 98/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22 червня 1998 року, що встановлює процедуру надання інформації у сфері технічних стандартів і регламентів, а також правил надання послуг інформаційного суспільства (ОJ 1998 L 204, стор. 37), зі змінами і доповненнями, внесеними Директивою 98/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 липня 1998 року (ОJ 1998 L 217, стор. 18) («Директива 98/34»).

⁴⁷ Директива 2001/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 6 листопада 2001 року про Кодекс Співтовариства щодо лікарських засобів призначених для застосування людиною (ОJ 2001 L 311, стор. 67), зі змінами, внесеними Директивою 2011/62/EU Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2011 року (ОJ 2011 L 174, стор. 74).

⁴⁸ Стаття 1(2) Директиви 98/34 та стаття 1(1)(b) Директиви 2015/1535 Європейського Парламенту та Ради від 9 вересня 2015 року що встановлює порядок надання інформації у сфері технічних регламентів і правил про послуги інформаційного суспільства (ОJ 2015 L 241, стор. 1) сформульовані ідентично. Ці статті визначають поняття «послуга інформаційного суспільства» на основі чотирьох умов: «будь-яка послуга, яка зазвичай надається за винагороду, на відстані, за допомогою електронних засобів та за індивідуальним запитом одержувача послуг».

уповноважені або мають право дистанційно постачати лікарські засоби населенню за допомогою послуг інформаційного суспільства.

Суд вважає, що стаття 85с(1)(а) Директиви 2001/83 вимагає, щоб суд, який розглядає справу, визначив чи повинен постачальник відповідної послуги розглядатися як такий, що просто об'єднує продавців і клієнтів за допомогою послуги, яка є специфічною і відмінною від продажу, або ж цей постачальник повинен сам розглядатися як такий, що здійснює продаж.

У зв'язку з цим, якщо після здійсненого у даній справі аналізу Doctipharma буде вважатися такою, що сама надає послугу з продажу, стаття 85с(1)(а) не перешкоджатиме забороні Державою-членом цієї послуги, на території якої вона функціонує. Держава-член може обмежити для фармацевтів дистанційну торгівлю безрецептурними лікарськими засобами.

І навпаки, якщо буде встановлено, що Doctipharma надає власну послугу, відмінну від продажу, то така послуга не може бути заборонена на підставі статті 85с(2) Директиви 2001/83 та не підпадатиме під поняття «умови роздрібного постачання» лікарських засобів, що пропонуються для дистанційного продажу населенню. Послуга, що надається, повинна бути класифікована як «послуга інформаційного суспільства». Стаття 85с(1) чітко передбачає, що незважаючи на національне законодавство, яке забороняє пропозиції для дистанційного продажу населенню лікарських засобів, що відпускаються за рецептом, Держави-члени повинні забезпечити, щоб лікарські засоби пропонувалися для дистанційного продажу населенню за допомогою послуг інформаційного суспільства. Тому було б непослідовним вважати, що використання такої послуги може бути заборонено Державами-членами.

VII. Економічна та монетарна політика

1. Пруденційний нагляд за кредитними установами

Рішення Загального Суду (Третя Палата) від 28 лютого 2024 року, *Sber v ECB*, T-647/21 і T-99/22

[Посилання на повний текст судового рішення](#)

Економічна та монетарна політика – Пруденційний нагляд за кредитними установами – Другий підпункт статті 9(1) Регламенту (ЄС) № 1024/2013 – Застосування ECB відсотків за поглинання відповідно до австрійського законодавства у випадку порушення статті 395 Регламенту (ЄС) № 575/2013 та після рішення про накладення адміністративного грошового штрафу відповідно до статті 18 Регламенту № 1024/2013 – Пропорційність

Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 28 лютого 2024 року, *BAWAG PSK v ECB*, T-667/21

[Посилання на повний текст судового рішення](#)

Економічна та монетарна політика – Пруденційний нагляд за кредитними установами – Другий підпункт статті 9(1) Регламенту (ЄС) № 1024/2013 – Пряме здійснення ECB повноважень компетентного органу згідно з відповідним законодавством Союзу – Стягнення відсотків за поглинання згідно з австрійським законодавством у разі порушення статті 395 Регламенту (ЄС) № 575/2013 – Компетенція ECB – Стаття 65(1) та стаття 70 Директиви 2013/36/ЄС – Пропорційність

Задовольняючи позови про скасування рішень Європейського центрального банку (ECB) про стягнення відсотків за поглинання на підставі Регламенту SSM⁴⁹ та відповідно до національного законодавства, Загальний Суд двома рішеннями, винесеними в один день, роз'яснює обставини, за яких він може вдатися до тлумачення відповідно до права ЄС національного законодавства, що транспонує директиву, яке відрізняється від тлумачення національних судів.

Крім того, у рішенні у справі *Sber v ECB* (об'єднані справи T-647/21 і T-99/22) Суд ухвалив рішення щодо нового питання застосування принципу *ne bis in idem*, коли ECB накладає адміністративні грошові стягнення відповідно до Регламенту SSM, тоді як у рішенні у справі *BAWAG PSK v ECB* (T-667/21) він розвинув свою прецедентну практику щодо обсягу компетенції ECB відповідно до цього регламенту.

⁴⁹ Регламент Ради (ЄС) № 1024/2013 від 15 жовтня 2013 року, що покладає на ECB конкретні завдання щодо політики, пов'язаної з пруденційним наглядом за кредитними установами (OJ 2013 L 287, стор. 63) («Регламент SSM»).

Справи стосуються двох австрійських кредитних установ, які перебувають під прямим пруденційним наглядом ЕЦБ.

Відповідно, в об'єднаних справах T-647/21 і T-99/22 ЕЦБ наклав на заявника, Sber Vermögensverwaltungs AG, адміністративний грошовий штраф відповідно до Регламенту SSM за перевищення лімітів великих ризиків, встановлених Регламентом № 575/2013,⁵⁰ як на індивідуальній, так і на консолідованій основі. Далі, на підставі Регламенту SSM⁵¹ та відповідно до пункту 2 параграфу 97(1) BWG,⁵² ЕЦБ вирішив стягнути з нього відсотки за поглинання з сум, на які були перевищені такі ліміти.

Після висновку Адміністративної наглядової ради ЕЦБ про наявність недоліків у початковому рішенні ЕЦБ, 21 грудня 2021 року ЕЦБ замінив це рішення новим,⁵³ але зберіг розмір відсотка за поглинання. Він зазначив, що в ситуаціях, коли установа порушує свої зобов'язання за Регламентом № 575/2013, стягнення відсотків за поглинання відповідно до BWG підпадає під реалізацію недискреційних повноважень компетентного органу, не залишаючи йому свободи розсуду.

Двома окремими позовами заявник просив Суд скасувати як первісне рішення, так і рішення від 21 грудня 2021 року, ухвалене ЕЦБ.

У справі T-667/21 заявник, BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG, опосередковано придбав портфель кредитів на житлову нерухомість у Франції. Цей портфель було передано до спільного фонду без статусу юридичної особи, в якому він придбав усі акції, ставши таким чином бенефіціарним власником.

Після проведення перевірки в офісі заявника ЕЦБ виявив, що заявник не володів даними, які б дозволили ідентифікувати кожного боржника за відповідними кредитами, і що він не дотримався ліміту на великі ризики, передбаченого Регламентом № 575/2013 щодо портфеля кредитів. Відповідно, рішенням від 2 серпня 2021 року⁵⁴ на підставі тих самих законодавчих положень, що згадуються в описі зазначених вище об'єднаних справ, ЕЦБ стягнув з нього відсотки за поглинання. Заявник оскаржив це рішення в Суді.

Своїми рішеннями у справах Sber v ECB (об'єднані справи T-647/21 та T-99/22) та BAWAG PSK v ECB (T-667/21) Суд скасував рішення ЕЦБ від 21 грудня 2021 року, яким було замінено його початкове рішення, та рішення від 2 серпня 2021 року, відповідно, на тій підставі, що при стягненні відсотків за поглинання ЕЦБ не дослідив обставини справи.

Висновки Суду

⁵⁰ Стаття 395(1) Регламенту (ЄС) № 575/2013 Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про пруденційні вимоги до кредитних установ та інвестиційних компаній та про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 648/2012 (ОJ 2013, L 176, стор. 1, та виправлення ОJ 2013, L 208, стор. 68 та ОJ 2013 L 321, стор. 6).

⁵¹ Стаття 4(1)(d) і (3) та другий підпункт статті 9(1) Регламенту SSM.

⁵² Bundesgesetz über das Bankwesen (Bankwesengesetz) (Закон про банківський сектор) від 30 липня 1993 року (BGBl. 532/1993) зі змінами, внесеними Законом від 28 травня 2021 року (BGBl. I, 98/2021) («BWG»).

⁵³ Рішення ECB-SSM-2021-ATSBE-12.

⁵⁴ Рішення ECB/SSM/2021-ATBAW-7-ESA-2018-0000126.

- *Застосування принципу ne bis in idem*

Суд вважає, що стягнення ECB відсотків за поглинання відповідно до пункту 2 параграфу 97(1) BWG щодо діяльності, яка вже була предметом адміністративного грошового стягнення відповідно до Регламенту SSM, не суперечить принципу ne bis in idem.

У зв'язку з цим він нагадує, що застосування статті 50 Хартії основоположних прав Європейського Союзу («Хартія»), яка забороняє дублювання судових проваджень і покарань кримінального характеру за одні й ті самі факти і проти однієї й тієї самої особи, не обмежується лише провадженнями та покараннями, які класифікуються національним законодавством як «кримінальні». Насправді, вона поширюється на провадження та покарання, які повинні розглядатися як такі, що мають кримінальний характер на основі внутрішньої природи правопорушення та ступеня суворості покарання, яке може понести відповідна особа.

Відповідно, Суд зазначає, що адміністративні грошові стягнення, накладені відповідно до статті 18(1) Регламенту SSM, підпадають під дію статті 50 Хартії. Він зазначає, що ці грошові стягнення чітко моделюють штрафи, які Європейська Комісія може накладати у сфері конкурентного права⁵⁵ і є еквівалентними за характером та суворістю. З усталеної судової практики випливає, що принцип ne bis in idem має бути дотриманий при розгляді справ про накладення штрафів на підставі конкурентного законодавства. Відповідний принцип має застосовуватися за аналогією й до цього грошового стягнення.

На противагу цьому Суд вважає, що з прецедентного права австрійських судів випливає, що відсотки за поглинання класифікуються як некаральний пруденційний захід. Оскільки ні характер правопорушення, ні ступінь суворості покарання не відносять їх до сфери кримінального права, їх застосування відповідно до BWG не підпадає під дію статті 50 Хартії. Цей висновок підтверджується рішенням у справі VTB Bank (Австрія),⁵⁶ в якому Суд віддав перевагу класифікації пені як «адміністративного заходу», а не як «адміністративного стягнення».

- *Компетенція ECB щодо стягнення відсотків за поглинання*

Суд зазначає, що ECB мав право стягувати відсотки за поглинання відповідно до параграфу 97 BWG на підставі Регламенту SSM.

Передусім Суд зазначає, що з метою виконання своїх пруденційних завдань ECB має три категорії наглядових та слідчих повноважень, а саме: ті, що передбачені Регламентом SSM, повноваження компетентних органів згідно з відповідним законодавством Союзу та повноваження давати вказівки національним органам влади використовувати свої повноваження відповідно до умов, викладених у національному законодавстві.

⁵⁵ Відповідно до статті 23(2) Регламенту Ради (ЄС) № 1/2003 від 16 грудня 2002 року про імплементацію правил конкуренції, викладених у статтях [101 і 102 Договору про заснування Європейського Союзу] (ОJ 2003, L 1, стор. 1).

⁵⁶ Рішення від 7 серпня 2018 року, VTB Bank (Австрія) (С-52/17, EU:C:2018:648, пп. 40-42).

Аналізуючи, чи мав у цій справі ЕСВ повноваження, що належать до другої категорії, а саме повноваження компетентних органів згідно з відповідним законодавством Союзу, Суд зазначає, що вираз «згідно з законодавством Союзу» тлумачиться як такий, що включає всі повноваження, що впливають з правових рамок, встановлених директивою та, які впливають із зобов'язання або повноваження Держави-члена ухвалювати закони, які на відміну від визначених цією директивою повноважень, можуть передбачати більш суворі положення за межами рамок, встановлених цією директивою⁵⁷.

Однак, у рішенні у справі VTB Bank (Австрія)⁵⁸ було зазначено, що з урахуванням попередньої версії параграфа 97 BWG стягнення відсотків за поглинання є схожим на адміністративний захід, що підпадає під дію статті 65(1) Директиви 2013/36,⁵⁹ яка в даному випадку є частиною відповідної правової бази. Той факт, що вони не згадуються в переліку штрафів та інших адміністративних заходів, згаданих у цій директиві, не має значення, оскільки цей перелік не є вичерпним, і ця директива передбачає, що Держави-члени повинні вжити всіх необхідних заходів для забезпечення імплементації цієї директиви та Регламенту № 575/2013. Загальний Суд зазначає, що в цьому рішенні Суд справедливості ЄС підкреслив, що мінімальні пруденційні вимоги, встановлені законодавством ЄС, повинні забезпечувати максимальну гармонізацію, і що в разі перевищення лімітів, встановлених Регламентом № 575/2013, Держави-члени зобов'язані застосовувати до кредитних установ не заходи, що встановлюються національним законодавством, а адміністративний штраф або інший адміністративний захід у розумінні статті 65(1) Директиви № 2013/36.

Відповідно, той факт, що стягнення відсотків за поглинання не згадується в переліку Директиви 2013/36, не виключає його з правового режиму, встановленого цією директивою.

Отже, Суд доходить висновку, що компетенція ЕСВ щодо стягнення відсотків за поглинання є подібною до повноважень, доступних компетентному національному органу влади «згідно з відповідним законодавством Союзу» у значенні другого речення підпункту другого статті 9(1) Регламенту SSM.

- *Тлумачення національного законодавства*

Суд зазначає, що, ґрунтуючись на тлумаченні австрійських судів про те, що відсотки за поглинання автоматично стягуються у випадках перевищення лімітів на великі ризики, і не дослідивши обставини справи, ЕСВ послався на юридично неправильну передумову, що завадило йому перевірити пропорційність застосування пункту 2 параграфу 97(1) BWG.

⁵⁷ Див. з цього приводу рішення від 10 березня 2016 року у справі Safe Interenvíos (C-235/14, EU:C:2016:154, п. 79 та наведену в ньому прецедентну практику).

⁵⁸ Рішення від 7 серпня 2018 року (цитоване вище), пункти 31-44.

⁵⁹ Директива 2013/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про доступ до діяльності кредитних установ та пруденційного нагляду за діяльністю кредитних установ та інвестиційних компаній, що вносить зміни до Директиви 2002/87/ЄС та скасовує Директиви 2006/48/ЄС і 2006/49/ЄС (ОJ 2013, L 176, стор. 338).

У цьому контексті Суд нагадує, що у випадках, коли він переглядає суть застосування ЕСВ національного законодавства, що транспонує директиву, тлумачення національних судів є достатнім для того, щоб встановити сферу застосування цього національного законодавства, якщо воно містить висновок про відповідність законодавства директиві, яку воно транспонує. І навпаки, якщо тлумачення національних судів не дозволяє зробити висновок про відповідність національного законодавства директиві, дотримання принципу верховенства права ЄС означає, що Суд повинен, як і національний суд, за необхідності, тлумачити національне законодавство у світлі формулювання і мети директиви настільки, наскільки це можливо з метою досягнення результату, на який спрямована ця директива. Відповідно, вимога тлумачити національне законодавство відповідно до права ЄС обумовлює зобов'язання національних судів змінювати усталену судову практику, якщо вона ґрунтується на тлумаченні національного законодавства, несумісному з цілями директиви.

Більше того, якщо Загальний Суд не в змозі тлумачити національне законодавство відповідно до вимог права ЄС, він, як і національний суд, який покликаний застосовувати положення права ЄС, зобов'язаний забезпечити пряме застосування цих положень, за необхідності за власною ініціативою відмовляючись від застосування будь-якого національного законодавства, навіть якщо воно було прийняте пізніше, але суперечить положенням права ЄС, які є нормами прямої дії.

У цій справі Суд вважає, що, виходячи з буквального, контекстуального та телеологічного тлумачення статті 70 Директиви 2013/36,⁶⁰ це положення слід розуміти таким чином, що саме компетентний національний орган, а отже, і ЕСВ, має визначати вид адміністративного заходу, беручи до уваги всі обставини, що обов'язково передбачає наявність у них свободи розсуду і виключає їхню недискреційну компетенцію щодо застосування відсотків за поглинання, які стягуються відповідно до пункту 2 параграфа 97(1) BWG.

⁶⁰ Читати у поєднанні зі статтею 4(1), статтею 65(1) та пунктом 37 Директиви 2013/36.

VIII. Соціальна політика: захист працівників, які працюють за строковими контрактами

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 20 лютого 2024 року, X (Відсутність вказівки причин для розірвання), C-715/20

[Посилання на повний текст судового рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Соціальна політика – Директива 1999/70/ЄС – Рамкова угода про роботу за строковим трудовим договором, укладена ETUC, UNICE та СЕЕР – Пункт 4 – Принцип недискримінації – Різниця у ставленні у випадку звільнення – Розірвання строкового трудового договору – Відсутність обов'язку вказувати причини звільнення – Судовий перегляд – Стаття 47 Хартії основоположних прав Європейського Союзу

Ухвалюючи рішення, на підставі звернення за попереднім рішенням, Суд справедливості ЄС, засідаючи у складі Великої Палати, роз'яснює сферу застосування принципу недискримінації працівників, які працюють за строковим трудовим договором, у світлі обов'язку вказувати причини розірвання трудового договору, а також зобов'язань, які покладаються на національні суди у разі порушення цього принципу у спорах між фізичними особами.

К. L., працівник, та X sp. z o.o., компанія, що керується польським законодавством, уклали строковий трудовий договір про роботу на умовах неповного робочого часу на строк з 1 листопада 2019 року по 31 липня 2022 року. 15 липня 2020 року X повідомила К. L. про розірвання цього трудового договору з урахуванням строку попередження, без зазначення причин такого розірвання. Відповідно до статті 30(4) Трудового кодексу Польщі⁶¹ роботодавець зобов'язаний вказати причину розірвання трудового договору лише у випадку розірвання безстрокового трудового договору із застосуванням строку попередження.⁶²

К. L. звернувся до Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie (Окружний суд Кракова - Нової Гути, Краків, Польща) з позовом про відшкодування шкоди, заподіяної йому внаслідок його незаконного звільнення. Він, зокрема, стверджував про порушення передбаченого пунктом 4 рамкової угоди про роботу за строковим договором⁶³ принципу недискримінації працівників, які працюють за строковим договором.

Відповідно до звернення про попереднє рішення, незважаючи на те, що Trybunał Konstytucyjny (Конституційний суд, Польща) вже постановив, що стаття 30(4)

⁶¹ Ustawa - Kodeks pracy (Закон, яким затверджено Трудовий кодекс) від 26 червня 1974 року (Dz. U. № 24, пункт 141) у редакції, що застосовується до спору в основному провадженні (Dz. U. від 2020 року, пункт 1320, з наступними змінами) («Трудовий кодекс»).

⁶² Або коли трудовий договір розривається без застосування строку попередження, незалежно від того, укладений він на визначений чи невизначений строк.

⁶³ Рамкова угода про роботу за строковим договором, укладена 18 березня 1999 року, що є додатком до Директиви Ради 1999/70/ЄС від 28 червня 1999 року про рамкову угоду про роботу за строковим договором, укладену ETUC, UNICE та СЕЕР (OJ 1999 L 175, стор. 43; «Рамкова угода»).

Трудового кодексу відповідає конституційним, демократичним принципам верховенства права та рівності перед законом, Sąd Najwyższy (Верховний Суд, Польща) висловив сумніви щодо сумісності цього національного положення з правом ЄС. Однак він не міг виключити застосування цього положення у зв'язку з тим, що принцип недискримінації працівників, які працюють за строковим договором, не має прямої дії у спорах між фізичними особами.

Саме в цьому контексті запитуючий суд запитав у Суду, чи виключає пункт 4 рамкової угоди застосування положення національного законодавства, про яке йдеться в основному провадженні і чи можна посилатися на це положення у спорі між фізичними особами.

Висновки Суду

Зазначивши, що правила розірвання трудового договору, про які йде мова, підпадають під поняття «умови праці» у розумінні пункту 4(1) рамкової угоди, Суд в контексті принципу недискримінації розглядає, чи встановлюють ці правила різницю в поводженні, що становить менш сприятливе ставлення до працівників, які працюють за строковим договором, порівняно з працівниками, які працюють на постійній основі, перш ніж оцінити, якщо це доречно, чи може така різниця у ставленні бути виправдана «об'єктивними причинами».

По-перше, що стосується порівняння ситуацій, про які йде мова, Суд нагадує, що саме суд, який розглядає справу, повинен оцінити, чи займаються відповідні особи такою ж або подібною роботою у розумінні рамкової угоди⁶⁴ на підставі низки критеріїв, таких як: характер роботи, вимоги до підготовки та умови праці.

По-друге, Суд вважає, що, за наслідками перевірки, проведеної судом, який передав справу, існування менш сприятливого ставлення до працівників, які працюють за строковим договором, порівняно з працівниками, які працюють на постійній основі, впливає з того факту, що на останніх не поширюється обмеження в наданні інформації про причини звільнення. Навіть якщо припустити, що у відповідь на позов працівника щодо розірвання його строкового трудового договору, судовий розгляд обґрунтованості причин розірвання такого трудового договору гарантується, і що ефективний судовий захист зацікавленої особи забезпечується – цей працівник не отримує заздалегідь інформацію, яка може мати вирішальне значення для прийняття ним рішення про ініціювання такого судового розгляду.

По-третє, щодо існування «об'єктивних підстав» у розумінні пункту 4(1) Рамкової угоди, польський уряд посилається на вищезгадане рішення Конституційного Суду, що проведення політики повної зайнятості вимагає значного ступеня гнучкості на ринку праці, чому сприяють строкові трудові договори.

На думку Суду, ці фактори скоріше схожі на критерій, який у загальний та абстрактний спосіб відноситься виключно до самої тривалості трудових відносин,

⁶⁴ Див. пункт 3(2) та пункт 4(1) рамкової угоди.

а тому вони не дають можливість переконатися, що різниця у ставленні, про яку йдеться, відповідає дійсній потребі. Це не видається необхідним у світлі мети, на яку покладався польський уряд. Умова працевлаштування, про яку йдеться, не стосується самого права роботодавця розірвати строковий трудовий договір із застосуванням строку попередження, а стосується надання працівникові в письмовій формі інформації про причину або причини його звільнення. Відповідно, навіть якби роботодавці були зобов'язані вказувати причини дострокового розірвання строкового трудового договору, вони не були б позбавлені у зв'язку з цим гнучкості, притаманної цьому виду трудового договору.

За таких обставин суд, що розглядає справу, повинен встановити, чи можна тлумачити статтю 30(4) Трудового кодексу у світлі пункту 4 рамкової угоди. За відсутності такої можливості цей суд, в принципі, не зобов'язаний, спираючись виключно на право ЄС, не застосовувати положення свого національного законодавства, яке суперечить пункту 4 рамкової угоди, що не має прямої дії на правовідносини між фізичними особами.

З огляду на це, приймаючи законодавство, що конкретизує та визначає умови працевлаштування, які регулюються, зокрема, пунктом 4 рамкової угоди, Державачлен ЄС, яка імплементує право ЄС,⁶⁵ повинна забезпечити дотримання, серед іншого, права на ефективний засіб правового захисту, передбаченого статтею 47 Хартії основоположних прав Європейського Союзу. Останнє положення має пряму дію. Суд вважає, що запроваджена вказаними національними нормами різниця у ставленні, підриває це право, оскільки працівник, який працює за строковим договором, позбавлений можливості, яка водночас є у постійного працівника, заздалегідь оцінити доцільність оскарження рішення про розірвання трудового договору, і, у разі необхідності, оскарження в судовому порядку причин такого розірвання.

Таким чином, у спорах між фізичними особами національний суд зобов'язаний, якщо він не може тлумачити застосовне національне законодавство у спосіб, що відповідає пункту 4 рамкової угоди, гарантувати ефективну реалізацію статті 47 Хартії основоположних прав шляхом відмови від застосування, наскільки це можливо, будь-якого положення національного законодавства, яке їй суперечить.

⁶⁵ У розумінні статті 51(1) Хартії основоположних прав.

ІХ. Спільна торговельна політика: антидемпінг

Рішення Загального Суду (Дев'ята Палата, розширений склад) від 21 лютого 2024 року, *Sinopec Chongqing SVW Chemical and Others v Commission*, T-762/20

[Посилання на повний текст судового рішення](#)

Демпінг – Імпорт деяких полівінілових спиртів походженням з Китаю – Остаточне антидемпінгове мито – Імплементаційний Регламент (ЄС) 2020/1336 – Розрахунок звичайної вартості – Значні викривлення в країні-експортері – Стаття 2(6а) Регламенту (ЄС) 2016/1036 – Право СОТ – Принцип узгодженого тлумачення – Коригування – ПДВ, що не підлягає відшкодуванню – Функції, подібні до функцій агента, який діє на комісійних засадах – Справедливе порівняння експортної ціни та звичайної вартості – Тягар доведення – Стаття 2(10)(b) та (i) Регламенту 2016/1036 – Відмова від співпраці – Наявні факти – Стаття 18 Регламенту 2016/1036 – Подвійне застосування – Каральне застосування – Різні виробничі процеси – Заниження ціни – Сегменти ринку – Метод контрольного номера продукту – Стаття 3(2) та (3) Регламенту 2016/1036 – Право на захист – Конфіденційність – Статті 19 та 20 Регламенту 2016/1036

У справі за позовом підприємств китайської групи Sinopec Загальний Суд скасував Імплементаційний Регламент 2020/1336 Європейської Комісії, яким було запроваджено остаточні антидемпінгові мита на імпорт деяких полівінілових спиртів («ПВС») походженням з Китайської Народної Республіки.⁶⁶ У своєму рішенні, в контексті справедливого порівняння експортної ціни зі звичайною вартістю, Суд роз'яснює обсяг тягаря доказування Комісії для цілей коригування експортної ціни в бік зменшення на тій підставі, що збутова компанія, афілійована з виробником, виконує функції, подібні до функцій агента, який працює на комісійних засадах. Суд також вирішує питання про те, чи може Комісія, якщо її висновки ґрунтуються на фактах, виявлених після встановлення факту відмови компанії від співпраці, застосовувати презумпцію, що звичайна вартість продукції, проданої цією компанією, відповідає найвищій звичайній вартості продукції інших виробників-експортерів.

У цій справі Комісія, отримавши скаргу від компанії Kuraray Europe GmbH, основного виробника ПВС в Європейському Союзі, ініціювала антидемпінгове розслідування, за результатами якого прийняла оскаржуваний регламент.

Саме в цьому контексті підприємства групи Sinopec – Sinopec Chongqing SVW Chemical Co. Ltd («Sinopec Chongqing») та Sinopec Great Wall Energy & Chemical (Ningxia) Co. Ltd («Sinopec Ningxia»), китайські підприємства, що виробляють ПВС, і центрально-китайська компанія Sinopec Chemical Commercial Holding Co. Ltd

⁶⁶ Імплементаційний Регламент Комісії (ЄС) 2020/1336 від 25 вересня 2020 року, яким запроваджуються остаточні антидемпінгові мита на імпорт деяких полівінілових спиртів походженням з Китайської Народної Республіки (OJ 2020 L 315, стор. 1; «оскаржуваний регламент»).

(«Sinopec Central-China»), пов'язане з нею китайське підприємство, яке експортує, зокрема, до Європейського Союзу продукцію, вироблену цими підприємствами, вважаючи, що вони зазнали негативного впливу запроваджених Комісією антидемпінгових мит, подали позов до Суду з вимогою скасувати застосований до них Імплементативний Регламент 2020/1336⁶⁷.

Висновки Суду

В обґрунтування свого позову заявники, передусім, стверджують, щозастосування Комісією статті 2(6а) Регламенту 2016/1036⁶⁸ з метою визначення звичайної вартості продукції, яку вони виробляють, суперечить зобов'язанням, що випливають із права Світової організації торгівлі (СОТ). Це положення запроваджує спеціальний режим, що встановлює правила визначення звичайної вартості у випадку експорту з країн, на внутрішньому ринку яких були виявлені значні викривлення, як це визначено у цьому положенні.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що Комісія не була зобов'язана тлумачити це положення у світлі правил СОТ. Хоча законодавство ЄС має тлумачитися, наскільки це можливо, у світлі міжнародного права, зокрема, якщо воно підлягає застосуванню до міжнародної угоди укладеної Європейським Союзом, факт залишається фактом: статтю 2(6а) базового регламенту не можна розглядати як положення, спрямоване на виконання конкретних зобов'язань за угодами СОТ, оскільки право СОТ не містить конкретних правил для розрахунку звичайної вартості в ситуаціях, які регулюються відповідним положенням.

Далі, що стосується порівняння експортної ціни зі звичайною вартістю продукції, Суд вважає, що Комісія помилилася, скоригувавши експортну ціну в бік зменшення відповідно до статті 2(10)(i) базового регламенту. Комісія допустила помилку в оцінці, встановивши, що, незважаючи на існування спільного контролю, заявники не становили спільного економічного суб'єкта, оскільки, на думку Комісії, компанія Sinopec Central-China, збутова компанія Sinopec Central-China, афілійована з двома іншими заявниками, не діяла як внутрішній відділ продажів, а виконувала функції, подібні до функцій агента, який працює на комісійній основі.

З усталеної судової практики випливає, що у випадках, коли інституції ЄС вважають за доцільне застосувати коригування експортної ціни у бік зменшення на тій підставі, що торгова компанія, афілійована з виробником, виконує функції, подібні до функцій агента, який працює на комісійних засадах, ці інституції зобов'язані надати щонайменше узгоджені докази того, що ця умова дотримується.

Таким чином, Комісія була зобов'язана надати достатню кількість переконливих доказів, продемонструвавши, що, незважаючи на існування спільного контролю,

⁶⁷ Слід також згадати два інших рішення, ухвалених того ж дня за двома позовами про скасування оскаржуваного регламенту у справі Inner Mongolia Shuangxin Environment-Friendly Material проти Комісії (Т-763/20) та рішення у справі Anhui Wanwei Updated High-Tech Material Industry and Inner Mongolia Mengwei Technology проти Комісії (Т-764/20).

⁶⁸ Регламент (ЄС) 2016/1036 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про захист від демпінгового імпорту з країн, що не є членами Європейського Союзу (ОJ 2016 L 176, стор. 21; «базовий регламент»).

Sinopec Central-China виконувала функції, подібні до функцій агента, який працює на комісійній основі, а не діяла як внутрішній відділ продажів.

Що стосується розрахунку звичайної вартості продукції, проданої компанією Sinopec Ningxia, Суд зазначає, що Комісія допустила правову помилку, застосувавши презумпцію, що ця вартість прирівнюється до найвищої звичайної вартості інших виробників-експортерів.

Оскільки заявники в цій справі не змогли надати Комісії необхідні дані, що стосуються Sinopec Ningxia, Комісія розрахувала звичайну вартість продукції, що продається цією компанією, на основі наявних фактів у розумінні статті 18 базового регламенту. Таким чином, Комісією порівняла дані, які були в її розпорядженні. Хоча Комісія не зобов'язана пояснювати, чому використані нею факти були найкращими з можливих, адже це зобов'язання не впливає ні зі статті 18 базового регламенту, ні з прецедентного права, вона повинна пояснити, чому використані нею факти є релевантними.

Таким чином, хоча через відмінності між виробничими процесами Sinopec Ningxia та Sinopec Chongqing Комісія мала право відхилити як релевантні дані, що стосуються останньої, і використати дані, що стосуються інших виробників-експортерів, вона повинна була обґрунтувати використання нею для кожного виду продукції, проданої Sinopec Ningxia, найвищого з показників звичайної вартості інших виробників-експортерів. Цей вибір не може ґрунтуватися на презумпції, яка, в свою чергу, базується на встановленні відсутності співпраці між заявниками, оскільки Комісія не має права карати виробника-експортера за відсутність співпраці.

Крім того, звернення до презумпції, навіть якщо її важко спростувати, є прийнятним за умови, що, серед іншого, є можливість надати докази протилежного. У цій справі спростування такої презумпції можливе лише за умови, що заявники нададуть Комісії інформацію, ненадання якої саме і є тим фактором, який зумовив використання Комісією наявних фактів у розумінні статті 18 базового регламенту.

Зрештою, Суд вважає, що Комісія не порушила права заявників на захист, коли відмовила їм у розкритті інформації про кількість проданої продукції та ціни продажу у сфері промисловості ЄС або про заниження цін і націнки на продаж, оскільки ця інформація за своєю природою є конфіденційною.

Відсутність помилки підтверджується тим, що коли заявники отримали електронного листа від Комісії з відмовою у задоволенні їхнього запиту на доступ до вищезазначеної інформації, вони не передали це питання на розгляд інспектора зі слухань, хоча могли це зробити. Таким чином, вони погодилися з рішенням Комісії, яке відображає баланс, досягнутий між цілями, що переслідуються базовим регламентом, а саме: дозволити зацікавленим сторонам ефективно захищати свої інтереси, і збереженням конфіденційності інформації, зібраної в ході розслідування.

Х. Раніше ухвалені рішення

1. Основоположні права: право на справедливий суд та розгляд справи безстороннім судом

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 21 грудня 2023 року, *Krajowa Rada Sądownictwa* (Продовження перебування на посаді судді), C-718/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Стаття 267 ДФЄС – Поняття «суд або трибунал» – Критерії – Палата надзвичайного контролю та громадських справ Верховного Суду, Польща (*Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych of the Sąd Najwyższy*) – Звернення за попереднім рішенням, що надійшло від суддівської колегії, яка не має статусу незалежного та безстороннього суду, попередньо встановленого законом – Неприйнятність

Листом від 30 грудня 2020 року L. G., суддя Округового суду міста К., Польща (*Sąd Okręgowy w K.*) повідомив Національну раду суддів Польщі (*Rada Sądownictwa*, далі – НРС) про своє бажання продовжувати виконувати свої обов'язки після досягнення пенсійного віку. Після того, як НРС прийняла рішення про відсутність необхідності розглядати вказану заяву по суті з причини спливу строку для її подачі, L.G. оскаржив це рішення до Палати надзвичайного контролю та громадських справ Верховного Суду. Маючи сумніви щодо того, чи відповідає національний закон, який (i) ставить чинність такої заяви судді в залежність від дозволу НРС та (ii) встановлює абсолютний строк для подання такої заяви, другому підпункту статті 19(1) Договору про Європейський Союз (ДЄС), остання звернулася до Суду справедливості ЄС за попереднім рішенням.

У цій справі орган, що звернувся із запитом, складається з трьох суддів Палати надзвичайного контролю та громадських справ (далі – Палата надзвичайного контролю), створеної у Верховному Суді Польщі у зв'язку з нещодавною реформою польської судової системи.⁶⁹ Ці троє суддів були призначені до цієї палати на підставі постанови № 331/2018, ухваленої НРС 28 серпня 2018 року.

Однак ця постанова була скасована рішенням Вищого адміністративного суду Польщі (*Naczelny Sąd Administracyjny*) 21 вересня 2021 року.⁷⁰ Крім того, у своєму рішенні від 8 листопада 2021 року у справі «*Dolińska-Ficek and Ozimek v. Poland*»⁷¹ Європейський суд з прав людини, розглядаючи питання призначення членів двох колегій суддів у складі трьох суддів Палати надзвичайного контролю, що відбулося

⁶⁹ Ця палата та ще одна нова палата Верховного Суду – Дисциплінарна палата – були створені відповідно до Закону про Верховний Суд (*ustawa o Sądzie Najwyższym*) від 8 грудня 2017 року, який набув чинності 3 квітня 2018 року.

⁷⁰ Це рішення було ухвалено після рішення від 2 березня 2021 року, *A.B. and Others* (Призначення суддів до Верховного Суду – Позови) (C-824/18, EU:C:2021:153).

⁷¹ CE:ECHR:2021:1108JUD004986819.

на підставі постанови № 331/2018, встановив порушення вимоги щодо «суду, встановленого законом», викладеної у пункті 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод⁷².

У своєму рішенні Суд, засідаючи у складі Великої Палати, оголошує звернення за попереднім рішенням неприйнятним на тій підставі, що орган, який за ним звертається, не є «судом або трибуналом» у розумінні статті 267 ДФЄС.

Висновки Суду

Суд нагадує, що для того, щоб визначити, чи є орган, який передає справу на розгляд, «судом або трибуналом» у розумінні статті 267 ДФЄС, Суд бере до уваги низку факторів, таких як, серед іншого, чи створений цей орган законом, чи є він постійним, чи є його юрисдикція обов'язковою, чи є його процедура *inter partes*, чи застосовує він норми права і чи є він незалежним. У зв'язку з цим Суд вже зазначав, що Верховний Суд як такий відповідає цим вимогам, і що оскільки із зверненням за попереднім рішенням звертається національний суд або трибунал, необхідно зробити припущення, що цей суд або трибунал відповідає цим вимогам, незалежно від його фактичного складу. У контексті процедури ухвалення попереднього рішення Суд справедливості ЄС, з огляду на розподіл функцій між ним і національними судами, не має права визначати, чи було звернення подано відповідно до норм національного законодавства, що регулюють організацію судів та їхню процедуру.

Однак це припущення може бути спростоване, якщо остаточне судове рішення, ухвалене судом або трибуналом Держави-члена або міжнародним судом чи трибуналом, призводить до висновку, що суддя, який входить до складу запитуючого суду не є незалежним і безстороннім судом, раніше створеним відповідно до закону для цілей другого підпункту статті 19(1) ДЄС у поєднанні з другим абзацем статті 47 Хартії основоположних прав Європейського Союзу (далі – Хартія).⁷³

У зв'язку з цим Суд зазначає, що рішення ЄСПЛ у справі «Dolińska-Ficek and Ozimek v. Poland» та постанова Вищого адміністративного суду від 21 вересня 2021 року є остаточними та стосуються саме обставин, за яких були призначені судді Палати надзвичайного контролю на підставі постанови № 331/2018.

Зокрема, у рішенні у справі «Dolińska-Ficek and Ozimek v. Poland» ЄСПЛ по суті встановив, що призначення членів суддівських колегій відповідної Палати надзвичайного контролю було здійснено з явним порушенням основоположних національних норм, що регулюють процедуру призначення суддів. Хоча це правда, що з шести суддів, які входять до складу колегій, що розглядали справи, що стали підставою для ухвалення цього рішення, лише один входить до складу органу, який направив звернення, тим не менш з мотивів цього рішення випливає, що оцінки,

⁷² Підписано в Римі 4 листопада 1950 року.

⁷³ Див. рішення від 29 березня 2022 року, *Getin Noble Bank* (C-132/20, EU:C:2022:235, пункт 72).

зроблені ЄСПЛ, застосовуються без будь-яких відмінностей до всіх суддів Палати надзвичайного контролю, які були призначені до цієї Палати за аналогічних обставин і, зокрема, на підставі постанови № 331/2018.

Крім того, рішенням від 21 вересня 2021 року Вищий адміністративний суд скасував постанову № 331/2018, покликаючись, серед іншого, на висновки та оцінки, які значною мірою збігаються з висновками та оцінками, викладеними у рішенні ЄСПЛ у справі «Dolińska-Ficek and Ozimek v. Poland».

З огляду на висновки та оцінки, що впливають з цих двох рішень, а також з його власної практики, Суд розглядає питання про те, чи слід вважати спростованим припущення про дотримання вимоги щодо «суду або трибуналу» у розумінні статті 267 ДФЄС щодо органу, який звернувся до нього із відповідним зверненням.

У зв'язку з цим Суд підкреслює, перш за все, що судді, які входять до складу органу, що направив звернення, були призначені до Палати надзвичайного контролю за поданням НРС, тобто органу, в якому після нещодавніх законодавчих змін⁷⁴ 23 з 25 його членів були призначені виконавчою та законодавчою владою або є членами цих гілок влади. Безумовно, той факт, що орган, такий як НРС, який бере участь у процедурі призначення суддів, здебільшого складається з членів, обраних законодавчою владою, сам по собі не може викликати жодних сумнівів щодо статусу цього органу як суду, попередньо встановленого законом, або незалежності суддів, призначених за результатами цієї процедури. Однак ситуація змінюється, коли цей факт у поєднанні з іншими відповідними факторами та умовами, за яких було зроблено цей вибір, призводить до виникнення таких сумнівів. Законодавчі зміни щодо НРС були внесені одночасно з проведенням суттєвої реформи Верховного Суду, що включала, зокрема, створення в цьому суді двох нових палат і зниження пенсійного віку суддів цього суду. Таким чином, ці зміни були прийняті в той час, коли очікувалося, що численні суддівські посади у Верховному Суді, оголошені вакантними або новостворені, незабаром стануть доступними для заповнення.

По-друге, Палата надзвичайного контролю, створена таким чином *ex nihilo*, була наділена юрисдикцією щодо розгляду особливо делікатних питань, таких як виборчі спори та провадження, пов'язані з проведенням референдумів, а також надзвичайних апеляцій, що дозволяють скасовувати остаточні рішення судів загальної юрисдикції або інших палат Верховного Суду.

По-третє, паралельно зі згаданими вище законодавчими змінами були суттєво змінені правила, що стосуються засобів судового захисту, доступних для оскарження рішень НРС про призначення кандидатів на суддівські посади у Верховному Суді, що підірвало ефективність таких засобів захисту. У зв'язку з цим Суд також підкреслив,

⁷⁴ Стаття 9а Закону «Про Національну раду правосуддя» (ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa) від 12 травня 2011 року зі змінами, внесеними Законом «Про внесення змін до Закону «Про Національну раду правосуддя» та деяких інших законів» від 8 грудня 2017 року, який набув чинності 1 січня 2018 року, та Законом «Про внесення змін до Закону «Про Національну раду правосуддя» та деяких інших законів» від 8 грудня 2017 року, який набув чинності 17 січня 2018 року, та Закон «Про внесення змін до Закону «Про систему загальних судів та деяких інших законів» (ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw) від 20 липня 2018 року, який набув чинності 27 липня 2018 року.

що обмеження, запроваджені цими змінами, стосувалися лише оскарження рішень НРС щодо кандидатів на суддівські посади у Верховному Суді, тоді як рішення НРС щодо кандидатів на суддівські посади в інших національних судах залишалися предметом загальної системи судового оскарження, що діяла раніше.⁷⁵

По-четверте, Суд також вже зазначив у рішенні у справі *W. Ż.* (Палата надзвичайного контролю та публічних справ Верховного Суду – Призначення)⁷⁶, що коли член Палати надзвичайного контролю, якого стосується справа, що стала підставою для цього рішення, був призначений на підставі постанови № 331/2018, Верховний адміністративний суд, до якого було подано позов про скасування цієї постанови, 27 вересня 2018 року ухвалив рішення про призупинення дії її наслідків. Ці обставини також стосуються призначення трьох членів органу, що звернувся до Суду. Таким чином, той факт, що Президент Республіки Польща здійснив призначення, про які йде мова, на підставі постанови № 331/2018 в терміновому порядку та не ознайомившись зі змістом рішення від 27 вересня 2018 року, навіть незважаючи на те, що дія цієї постанови була призупинена згаданим рішенням, серйозно підірвав принцип поділу влади, який характеризує функціонування верховенства права.

По-п'яте, хоча Вищий адміністративний суд розглядав позов про скасування постанови № 331/2018 і відклав ухвалення рішення у цьому спорі до ухвалення Судом рішення у справі *A. V. and Others*, польський законодавчий орган ухвалив закон, який передбачає, серед іншого, виключення всіх майбутніх оскаржень рішень НРС про призначення суддів до Верховного Суду, а також відхилення апеляцій такого характеру, які перебувають на розгляді. Що стосується змін, внесених цим законом, Суд справедливості ЄС вже визнав, що, особливо якщо їх розглядати в сукупності з іншими контекстуальними факторами, ці зміни є такими, що дозволяють припустити, що польський законодавчий орган діяв з конкретним наміром запобігти будь-якій можливості здійснення судового контролю за відповідними указами.⁷⁷

По-шосте, Суд пояснює, що, хоча, безумовно, наслідки рішення Вищого адміністративного суду від 21 вересня 2021 року, згаданого вище, не стосуються дійсності та ефективності президентських указів про призначення на відповідні суддівські посади, фактом залишається те, що акт, яким НРС висуває кандидата на призначення на посаду судді Верховного Суду, є суттєвою умовою для того, щоб цей кандидат був призначений на таку посаду Президентом Республіки Польща.

Наостанок Суд постановляє, що наслідком усіх вищезгаданих факторів, системних і непрямих, які характеризували призначення до складу Палати надзвичайного контролю трьох суддів, що складають орган, який направив звернення, є те, що цей орган не має статусу незалежного та безстороннього суду,

⁷⁵ Рішення від 2 березня 2021 року, *A.V. and Others* (Призначення суддів до Верховного Суду – Позови) (C-824/18, EU:C:2021:153, пункти 157, 162 та 164).

⁷⁶ Рішення від 6 жовтня 2021 року, *W.Ż.* (Палата надзвичайного контролю та публічних справ Верховного Суду – Призначення) (C-487/19, EU:C:2021:798).

⁷⁷ Рішення від 2 березня 2021 року, *A.V. and Others* (Призначення суддів до Верховного Суду – Позови) (C-824/18, EU:C:2021:153, §§. 137 та 138).

попередньо встановленого законом для цілей другого підпункту статті 19(1) ДЄС, у поєднанні з другим пунктом статті 47 Хартії, внаслідок чого ця колегія не є «судом або трибуналом» у розумінні статті 267 ДФЄС. Ці фактори є такими, що можуть викликати обґрунтовані сумніви у свідомості людей щодо незахищеності відповідних осіб та суддівської колегії, до складу якої вони входять, щодо зовнішніх факторів, зокрема, прямого чи опосередкованого впливу національної законодавчої та виконавчої влади, а також щодо їхньої нейтральності щодо інтересів сторін у цій справі. Таким чином, ці фактори можуть призвести до відсутності видимості незалежності або безсторонності з боку цих суддів і цього органу, що може підірвати довіру, яку правосуддя в демократичному суспільстві, де панує верховенство права, повинно викликати у людей.

2. Провадження Європейського Союзу: позови про скасування

Постанова Загального Суду (Третя Палата) від 25 січня 2024 року, *Lukoil v Parliament and Others*, T-280/23

[Посилання на повний текст постанови](#)

Позов про скасування – Строк звернення до суду – Пропуск строку – Очевидна неприйнятність

Розглядаючи позов про скасування рішення, який він відхиляє як очевидно неприйнятний з підстави порушення строку для звернення, Загальний Суд вперше застосовує в іншій сфері, ніж державна служба, прецедентне право, що випливає з рішення від 1 серпня 2022 у справі *Kerstens v Commission*⁷⁸ щодо розрахунку строку для подання позову про скасування рішення, надісланого електронною поштою, і, крім того, надає роз'яснення щодо принципу єдиної реєстрації відповідно до Міжвідомчої угоди про обов'язковий реєстр прозорості.⁷⁹

У своєму позові, поданому до Секретаріату Суду 17 травня 2023 року, засноване у Москві ПАТ «Нафтова компанія «Lukoil» (далі – заявник) прагнуло скасувати рішення Секретаріату Реєстру прозорості про виключення заявника з Реєстру прозорості Європейського Союзу.⁸⁰ Електронним листом від 6 березня 2023 року Секретаріат повідомив заявника про оскаржуване рішення. Заявник прямо визнав, що цей електронний лист надійшов у той самий день на електронні поштові скриньки обох представників, яких він призначив під час внесення до Реєстру прозорості (далі – представники).

⁷⁸ Рішення від 1 серпня 2022 року, *Kerstens v Commission* (C-447/21 P, не опубліковане, EU:C:2022:612).

⁷⁹ Міжвідомча угода від 20 травня 2021 року між Європейським Парламентом, Радою Європейського Союзу та Європейською Комісією про обов'язковий реєстр прозорості (ОВ 2021 L 207, стор. 1; «Міжвідомча угода»).

⁸⁰ Рішення Секретаріату Реєстру прозорості *Ares* (2023) 1618717 від 6 березня 2023 року про вилучення заявника з Реєстру прозорості Європейського Союзу.

Висновки Суду

Суд нагадує, перш за все, що для того, щоб про рішення було належним чином повідомлено, необхідно не те, щоб адресат фактично отримав ефективне знання про його зміст, а те, щоб йому була надана можливість отримати таке ефективне знання. У зв'язку з цим, різні обставини можуть слугувати доказом того, що адресат рішення не лише отримав його, але й мав можливість ефективно з ним ознайомитися.

Таким чином, для того, щоб встановити, що рішення, надіслане електронною поштою, було належним чином доведено до відома адресата в певну дату і що, відповідно, з цієї дати почався відлік строку звернення до суду, сторона, яка заявляє про пропуск строку, повинна довести не тільки те, що це рішення було доведено до відома адресата, але й те, що воно було передано адресату, тобто що його було надіслано на його електронну адресу і що він отримав його за цією адресою, і що адресат був у змозі ознайомитися зі змістом цього рішення в цей день, тобто, що він міг відкрити електронне повідомлення, яке містило рішення, про яке йдеться, і, таким чином, ознайомитися з ним у цей день.

У зв'язку з цим ні припущення, що адресат рішення, надісланого йому електронною поштою, міг у будь-якому випадку ознайомитися з його змістом лише в той день, коли він переглянув свою електронну поштову скриньку, ні припущення, що адресат такого рішення в будь-якому випадку може ознайомитися з його змістом, як тільки отримає його на свою електронну поштову скриньку, не можуть узгоджуватися із положеннями, що встановлюють строки для подання позову.

У цій справі Суд вважає, що оскільки оскаржуване рішення було надіслано 6 березня 2023 року, строк для звернення із заявою про його скасування спливає, в принципі, 16 травня 2023 року, внаслідок чого, *prima facie*, цей позов поданий із порушенням строку.

Тим не менш, Суд розглядає низку аргументів, на які посилається заявник, щоб стверджувати, що позов не поданий із порушенням строку.

Зокрема, Суд відхиляє, в першу чергу, аргумент про те, що електронний лист був надісланий у неробочий час. Відповідно до правил обчислення строків, «якщо строк, виражений днями, тижнями, місяцями або роками, обчислюється з моменту настання події або вчинення дії, день, протягом якого відбулася ця подія або була вчинена ця дія, не вважається таким, що входить до відповідного строку».⁸¹

По-перше, Суд зазначає, що листом від 31 березня 2023 року, адресованим Секретаріату Реєстру прозорості, радники заявника подали у відповідь на оскаржуване рішення, прикріплене до електронного листа від 6 березня 2023 року, клопотання про відновлення розслідування, яке може бути розглянуте лише

⁸¹ Другий абзац статті 3(1) Регламенту (ЄЕС, Євратом) № 1182/71 Ради від 3 червня 1971 року, що визначає правила, що застосовуються до періодів, дат і часових обмежень (ОВ, англійське спеціальне видання 1971 (II), стор. 354).

протягом 20 робочих днів після того, як відповідні сторони були поінформовані про прийняте рішення.⁸²

По-друге, Суд зазначає, що для того, щоб показати, що клопотання про відновлення розслідування щодо заявника було подано в межах цього строку, радники заявника в листі від 31 березня 2023 року чітко вказали на той факт, що строк у 20 робочих днів розпочався 7 березня 2023 року та закінчився 3 квітня 2023 року.

Суд робить висновок, що така точна інформація, яка надійшла від радників заявника, може бути витлумачена лише як їхнє визнання того, що електронний лист, який містив оскаржуване рішення, дійсно був надісланий його представникам 6 березня 2023 року, що цей лист надійшов до їхніх поштових скриньок у цей день і що вони ознайомилися або, принаймні, мали можливість ознайомитися з ним у той самий день, коли його було надіслано та отримано. З цього випливає висновок, електронний лист, який містив оскаржуване рішення, був «належним чином повідомлений» представникам заявника 6 березня 2023 року.

По-друге, Суд відхиляє аргумент про те, що електронний лист, який містив оскаржуване рішення, було надіслано 6 березня 2023 року лише представникам бельгійської дочірньої компанії заявника, а не самому заявнику, і що заявник, таким чином, не міг дізнатися про нього в той день.

У зв'язку з цим Суд зазначає, зокрема, що відповідно до керівних принципів, встановлених Секретаріатом Реєстру прозорості щодо цього Реєстру для заявників, які подали заявку на реєстрацію, та реєстрантів, з метою забезпечення послідовного застосування цієї угоди («керівні принципи»), представники інтересів, які діють у більш ніж одній країні (наприклад, транснаціональні корпорації), повинні, з метою уникнення множинних записів та прискорення адміністративної обробки заяви або реєстрації, реєструвати свою діяльність у реєстрі лише один раз, охоплюючи при цьому різні інші організації мережі, корпоративної групи чи подібних структур.⁸³ У керівних принципах зазначено, що на практиці це завдання, як правило, покладається на філію або офіс, що представляє інтереси компанії у відносинах з інституціями ЄС.

По-перше, Суд вважає, що з витягу з Реєстру прозорості вбачається, що до нього було внесено лише заявника. Його бельгійська дочірня компанія не була предметом окремого запису і згадувалася лише як «офіс, відповідальний за відносини з ЄС». Таким чином, відповідно до Міжвідомчої угоди⁸⁴ та згідно з принципом єдиної реєстрації, встановленим у керівних принципах⁸⁵, зазначення заявника як єдиної організації, внесеної до Реєстру прозорості, охоплювало всі підприємства групи, до якої він належав, у всіх країнах, де була присутня ця група, включаючи бельгійську дочірню компанію.

⁸² Відповідно до пунктів 7.3 та 7.4 Додатку III до Міжвідомчої угоди.

⁸³ Пункт 2 Керівних принципів під назвою «Принцип єдиної реєстрації».

⁸⁴ 170 Стаття 8(3)(b) Міжвідомчої угоди.

⁸⁵ Пункт 2 Керівних принципів.

По-друге, пославшись у витягу з реєстру на імена двох директорів цієї дочірньої компанії як на «особу, юридично відповідальну за підприємство» та «особу, відповідальну за відносини з Союзом», незалежно від їхніх відповідних функцій у цій дочірній компанії, заявник погодився, що ці особи можуть діяти від його імені як представники, відповідальні за його відносини з Секретаріатом Реєстру прозорості.⁸⁶

⁸⁶ Стаття 6(2) Міжвідомчої угоди та пункт I Додатку II до неї.

3. Захист персональних даних

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 30 січня 2024 року, Direktor na Glavna direktsia «Natsionalna politsia» pri MVR – Sofia, C-118/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Захист фізичних осіб при обробці персональних даних з метою боротьби зі злочинністю – Директива (ЄС) 2016/680 – Стаття 4(1)(с) та (е) – Мінімізація даних – Обмеження зберігання – Стаття 5 – Належні строки для видалення або для періодичного перегляду необхідності зберігання – Стаття 10 – Обробка біометричних і генетичних даних – Суворі необхідність – Стаття 16(2) і (3) – Право на видалення – Обмеження обробки – Стаття 52(1) Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Фізична особа, засуджена остаточним рішенням суду і згодом юридично реабілітована – Зберігання даних до смерті – Без права на видалення або обмеження обробки – Пропорційність

За наслідками розгляду звернення Верховного адміністративного суду Болгарії (Varhoven administrativen sad) Велика Палата Суду справедливості ЄС ухвалила попереднє рішення щодо строків зберігання (з метою боротьби зі злочинністю) персональних даних осіб, які були засуджені остаточним вироком суду за вчинення кримінального правопорушення, з огляду на положення Директиви 2016/680.⁸⁷

Під час кримінального розслідування до даних поліції було внесено запис про NG за надання неправдивих свідчень в якості свідка. Після цього розслідування NG було пред'явлено обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення, згодом його було визнано винним у вчиненні цього правопорушення та засуджено до року позбавлення волі умовно. Після відбуття цього покарання NG був юридично реабілітований.

На підставі цієї юридичної реабілітації NG подав заяву про видалення запису про нього з даних поліції. У задоволенні його заяви було відмовлено на тій підставі, що остаточне засудження, навіть у разі юридичної реабілітації, не є однією з підстав для видалення запису з даних поліції, які вичерпно перераховані в національному законодавстві. Після того, як позов, поданий NG проти цього рішення, був відхилений, NG подав апеляцію до Верховного адміністративного суду, стверджуючи, що з Директиви 2016/680 випливає, що зберігання персональних даних не може тривати нескінченно довго. На думку NG, де-факто це той випадок, коли суб'єкт даних ніколи не зможе домогтися видалення персональних даних, зібраних у зв'язку

⁸⁷ Директива (ЄС) 2016/680 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних компетентними органами з метою запобігання, розслідування, виявлення або кримінального переслідування правопорушень або виконання кримінальних покарань, а також щодо вільного переміщення таких даних і скасування Рамкового рішення Ради 2008/977/JHA (ОВ 2016 L 119, стор. 89).

з кримінальним правопорушенням, за яке він був засуджений остаточним вироком суду, навіть після відбуття покарання та юридичної реабілітації.

За цих обставин національний суд звернувся до Суду ЄС з проханням ухвалити попереднє рішення щодо того, чи виключає Директива 2016/680,⁸⁸ у поєднанні зі статтями 7 і 8 Хартії основоположних прав Європейського Союзу,⁸⁹ можливість прийняття національного законодавства, яке передбачає зберігання органами поліції з метою запобігання, розслідування, виявлення або переслідування кримінальних правопорушень або виконання кримінальних покарань, персональних даних, у тому числі біометричних та генетичних, осіб, які були засуджені остаточним вироком суду за умисне кримінальне правопорушення, що підлягає публічному обвинуваченню, до смерті суб'єкта даних, навіть у разі його юридичної реабілітації, без надання цій особі права на видалення цих даних або, у відповідних випадках, на обмеження їх обробки.

У своєму рішенні Суд відповідає на це питання ствердно.

Висновки Суду

Перш за все, Суд зазначає, що Директива 2016/680 встановлює загальні рамки для забезпечення, серед іншого, того, щоб зберігання персональних даних і, зокрема, період зберігання, були обмежені тим, що необхідно для цілей, для яких ці дані зберігаються, залишаючи за Державами-членами право визначати, відповідно до цих рамок, конкретні ситуації, в яких захист основоположних прав суб'єкта даних вимагає видалення таких даних, а також строк, в який ці дані повинні бути видалені. Однак ця директива не вимагає від Держав-членів визначення абсолютних часових меж для зберігання персональних даних, після спливу яких ці дані повинні автоматично видалятися.

Якщо говорити більш конкретно, то, перш за все, стаття 4(1)(с) Директиви 2016/680 встановлює принцип «мінімізації даних», згідно з яким Держави-члени повинні забезпечити, щоб персональні дані були адекватними, релевантними та не надмірними щодо цілей, для яких вони обробляються. Крім того, відповідно до статті 4(1)(е) цієї Директиви, Держави-члени повинні забезпечити, щоб ці дані зберігалися у формі, яка дозволяє ідентифікувати суб'єктів даних не довше, ніж це необхідно для цілей, для яких ці дані обробляються. У цьому контексті стаття 5 цієї Директиви вимагає від держав-членів передбачити, серед іншого, встановлення доречних строків для видалення персональних даних або для періодичного перегляду необхідності зберігання цих даних. «Доречний» характер цих строків вимагає, в будь-якому випадку, щоб ці строки дозволяли видаляти відповідні дані, якщо їх зберігання більше не є необхідним для цілей, які виправдовували обробку.

⁸⁸ Зокрема, стаття 4(1)(с) і (е) Директиви 2016/680 у поєднанні зі статтями 5 і 10, статтею 13(2)(b) і статтею 16(2) і (3).

⁸⁹ Статті 7 і 8 Хартії основоположних прав Європейського Союзу закріплюють, відповідно, право на повагу до сімейного та приватного життя та право на захист персональних даних.

Далі, стаття 10 Директиви 2016/680, яка регулює обробку спеціальних категорій персональних даних, включаючи біометричні та генетичні дані, дозволяє обробку таких даних «лише в разі крайньої необхідності».

Зрештою стаття 16(2) Директиви 2016/680 встановлює право на видалення персональних даних, якщо обробка порушує положення, прийняті відповідно до цієї Директиви⁹⁰ або якщо ці дані повинні бути видалені для дотримання юридичного зобов'язання, яке несе контролер даних.⁹¹ Звідси випливає, що це право на видалення може бути реалізоване, зокрема, якщо зберігання відповідних персональних даних не є або більше не є необхідним для цілей, для яких вони обробляються, або якщо таке видалення необхідне для дотримання строку, встановленого для цієї мети національним законодавством.

По-друге, Суд зазначає, що у цій справі персональні дані, внесені до даних поліції щодо осіб, які переслідуються за умисне кримінальне правопорушення, що підлягає державному обвинуваченню, зберігаються лише для цілей оперативного розслідування і, зокрема, для порівняння з іншими даними, зібраними під час розслідування інших злочинів. У зв'язку з цим, однак, поняття «умисного кримінального правопорушення, що підлягає публічному обвинуваченню» є особливо загальним і може застосовуватися до великої кількості кримінальних правопорушень, незалежно від їхнього характеру та тяжкості. Однак не всі особи, засуджені остаточним вироком суду за таке правопорушення, становлять однаковий ступінь ризику бути причетними до інших кримінальних правопорушень, що виправдовувало б єдиний термін зберігання пов'язаних з ними даних. Таким чином, у деяких випадках, з огляду на такі фактори як характер і тяжкість вчиненого злочину або відсутність рецидиву, ризик, який становить засуджена особа, не обов'язково виправдовує зберігання даних про неї в передбачених для цього обліках національної поліції до її смерті, в результаті чого більше не буде необхідного зв'язку між даними, що зберігаються, і поставленою метою. Відповідно, в таких випадках зберігання таких даних не відповідатиме принципу мінімізації даних і перевищуватиме період, необхідний для цілей, для яких вони обробляються.

Далі, оскільки персональні дані, що зберігаються в поліцейських документах (записах), про які йдеться, включають біометричні та генетичні дані, Суд зазначає, що зберігання біометричних та генетичних даних осіб, які вже були засуджені остаточним вироком, навіть до їхньої смерті, дійсно може бути суворо необхідним,⁹² зокрема, для того, щоб можна було перевірити можливу причетність цих осіб до інших кримінальних правопорушень і, відповідно, притягнути до кримінальної відповідальності та засудити осіб, які вчинили ці правопорушення. Однак зберігання таких даних відповідає цій вимозі лише тоді, коли воно враховує характер і тяжкість

⁹⁰ Точніше статті 4, 8 або 10.

⁹¹ Однак відповідно до статті 16(3) Директиви 2016/680 національне законодавство повинно передбачати, що контролер даних повинен обмежити обробку цих даних, а не видаляти їх, якщо точність персональних даних оскаржується суб'єктом даних і їх точність або неточність не може бути встановлена, або якщо персональні дані повинні зберігатися для цілей доказування.

⁹² Див. статтю 10 Директиви 2016/680.

злочину, який призвів до остаточного засудження, або інші обставини, такі як конкретний контекст, в якому було скоєно злочин, його можливий зв'язок з іншими поточними провадженнями, а також біографічні дані або профіль засудженої особи. Відповідно, якщо, як це передбачено національним законодавством в рамках основного провадження, біометричні та генетичні дані суб'єктів даних, внесені до даних поліції, у разі засудження цих осіб остаточним вироком суду, повинні зберігатися до смерті цих осіб, обсяг такого зберігання є надмірно широким з точки зору цілей, для яких ці дані обробляються.

Зрештою, що стосується, по-перше, зобов'язання передбачити встановлення відповідних строків,⁹³ строк може вважатися «доречним», зокрема щодо зберігання біометричних і генетичних даних будь-якої особи, засудженої остаточним вироком суду за умисне кримінальне правопорушення, що підлягає державному обвинуваченню, лише якщо він враховує відповідні обставини, які можуть вимагати такого строку зберігання. Отже, навіть якщо посилання на смерть суб'єкта даних може становити «строк» для видалення збережених даних, такий строк може вважатися «доречним» лише за конкретних обставин, які належним чином його виправдовують. Це явно не той випадок, коли він застосовується за загальним підходом і без розбору до будь-якої особи, засудженої остаточним судовим рішенням. Дійсно, Держави-члени самі вирішують, чи встановлювати часові обмеження щодо видалення цих даних або періодичного перегляду необхідності їхнього зберігання.⁹⁴ Однак «доречний» характер строків для такого періодичного перегляду вимагає, щоб вони дозволяли видаляти дані, про які йде мова, якщо в їхньому зберіганні більше немає необхідності. Ця вимога не дотримана, якщо таке видалення передбачено лише у випадку смерті особи.

По-друге, положення Директиви 2016/680, що встановлюють гарантії щодо умов, пов'язаних з правами на видалення та обмеження обробки, також виключають національне законодавство, яке не дозволяє особі, засудженій остаточним вироком суду за умисне кримінальне правопорушення, що підлягає державному обвинуваченню, користуватися цими правами.

4. Конкуренція: державна допомога

Рішення Загального Суду (Восьма Палата, розширений склад) від 24 січня 2024 року, *Germany v Commission*, T-409/21

Державна допомога – Допомога, передбачена окремими положеннями зміненого Закону Німеччини про когенерацію теплової та електричної енергії – Реформа механізмів підтримки когенерації – Рішення про визнання допомоги сумісною з внутрішнім ринком – Поняття «державна допомога» – Державні ресурси

⁹³ Див. статтю 5 Директиви 2016/680.

⁹⁴ Див. статтю 5 Директиви 2016/680.

У справі за позовом Федеративної Республіки Німеччина Загальний Суд скасував рішення Європейської Комісії, яке класифікувало як державну допомогу різні заходи, прийняті цією Державою-членом на підтримку виробництва електроенергії на теплоелектроцентралях (ТЕЦ).⁹⁵ У цій справі Суд роз'яснює умову, викладену в статті 107(1) ДФЄС, згідно з якою лише втручання з боку держави або за рахунок державних ресурсів можуть бути класифіковані як державна допомога в розумінні цього положення.

У 2019-2021 роках Федеративна Республіка Німеччина повідомила Комісію про внесення певних змін до законодавства, які передбачають, по-перше, заходи фінансової підтримки операторів ТЕЦ та інших установок, пов'язаних з когенерацією теплової та електричної енергії (разом – «оператори ТЕЦ»), і, по-друге, обмеження додаткових зборів, які можуть бути накладені в цьому контексті на виробників водню.

В оскаржуваному рішенні Комісія дійшла висновку, що ці заходи становили державну допомогу в розумінні статті 107(1) ДФЄС, які, тим не менш, були сумісними з внутрішнім ринком відповідно до статті 107(3)(c) ДФЄС.

Обґрунтовуючи свою класифікацію відповідних заходів як державної допомоги, Комісія, зокрема, вважала, що ці заходи були надані за рахунок державних ресурсів. У позові про скасування Федеративна Республіка Німеччина оскаржує цей висновок Комісії.

Висновки Суду

Суд зазначає, що для того, щоб класифікувати захід як державну допомогу в розумінні статті 107(1) ДФЄС, необхідно, щоб була дотримана низка умов, включаючи наявність втручання з боку держави за рахунок державних ресурсів.

Відповідно до прецедентного права, до категорії державних ресурсів можуть бути віднесені кошти, що фінансуються за рахунок податків або інших обов'язкових платежів згідно з національним законодавством, управління та розподіл яких здійснюється відповідно до цього законодавства (перший критерій), а також суми, які постійно перебувають під державним контролем, а отже, доступні компетентним національним органам (другий критерій). Ці два критерії є альтернативними критеріями поняття «державні ресурси» в розумінні статті 107(1) ДФЄС.

По-перше, щодо заходів фінансової підтримки операторів ТЕЦ, в оскаржуваному рішенні Комісія врахувала, що ці заходи фінансуються з надходжень обов'язкового *de jure* збору, встановленого державою, управління та розподіл якого здійснюється відповідно до положень законодавства (перший критерій).

⁹⁵ Рішення Комісії C(2021) 3918 остаточне від 3 червня 2021 року щодо державної допомоги SA.56826 (2020/N) – Німеччина – Реформа 2020 року щодо підтримки когенерації та державної допомоги SA.53308 (2019/N) – Німеччина – Зміна підтримки існуючих ТЕЦ [параграф 13 Закону про внесення нових правил до Закону про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (Gesetz zur Neuregelung des Kraft-Wärme-Kopplungsgesetzes) від 21 грудня 2015 року (BGBl. 2015 I, стор. 2498)] (далі – «оскаржуване рішення»).

У зв'язку з цим Суд зазначає, що заходи підтримки операторів ТЕЦ, про які повідомила Федеративна Республіка Німеччина, характеризуються наявністю «двох рівнів» у ланцюгу постачання електроенергії: «перший рівень» відповідає відносинам між операторами ТЕЦ та операторами мереж, а «другий рівень» – відносинам між цими операторами мереж та їхніми споживачами.

У контексті «першого рівня» ланцюга постачання заходи, про які було повідомлено, встановлюють юридичне зобов'язання для операторів мереж, які є приватними підприємствами, виплачувати фінансову підтримку операторам ТЕЦ. У контексті «другого рівня» ці оператори мереж можуть, не будучи зобов'язаними робити це за законом, перекидати фінансовий тягар, що впливає з цього зобов'язання, на своїх споживачів у вигляді додаткового збору.

З огляду на ці роз'яснення Суд вважає, що Комісія допустила правову помилку, вважаючи, що покладене на операторів мереж зобов'язання щодо сплати сум операторам ТЕЦ на «першому рівні» ланцюга постачання було достатнім для обґрунтування висновку про наявність збору або іншого обов'язкового внеску такого роду, щоб встановити залучення державних ресурсів, без необхідності визначення подальшого обов'язкового внеску на іншому «рівні» ланцюга постачання, оскільки внесок на «другому рівні» ланцюга постачання не є обов'язковим внеском *de jure*.

Існування збору або іншої обов'язкової надбавки *de jure* стосується походження коштів, використаних для надання переваги, оскільки це дозволяє встановити, що державні кошти були використані для фінансування цієї переваги. Це не слід плутати з розподілом цих коштів відповідно до закону. *De jure* зобов'язання, покладене на операторів мереж на «першому рівні» ланцюга постачання, стосується лише розподілу коштів відповідно до закону, але не дає жодних вказівок на походження коштів, використаних операторами мереж для виконання цього зобов'язання.

У цьому контексті Комісія не може стверджувати, що держава набуває права власності на ресурси операторів мереж, оскільки останні не обов'язково є кінцевими боржниками за фінансовим тягарем, спричиненим заходами з підтримки операторів ТЕЦ.

Крім того, той факт, що німецьке законодавство детально визначає процедуру виділення фінансової підтримки операторам ТЕЦ, не може встановити передачу державних ресурсів, а лише приписування цих заходів підтримки державі.

Отже, Суд вважає, що Комісія помилилася, покладаючись на перший критерій, викладений вище, що стосується існування збору або інших обов'язкових надбавок, щоб дійти висновку, що заходи фінансової підтримки операторів ТЕЦ фінансувалися за рахунок державних ресурсів.

Суд також вважає, що Комісія допустила правову помилку, не дозволивши застосувати прецедентне право, що впливає з рішення від 13 березня 2001 року у справі *PreussenElektra*.⁹⁶

Оскаржуваним рішенням Комісія заборонила застосування цієї прецедентної практики на тій підставі, що заходи з підтримки операторів ТЕЦ не є заходами

⁹⁶ C-379/98, EU:C:2001:160.

«простого регулювання цін». Однак, всупереч висновку Комісії, вирішальним фактором для виключення факту передачі державних ресурсів, згідно з прецедентною практикою, що впливає з рішення у справі PreussenElektra, є не те, чи є відповідні заходи заходом «простого регулювання цін», а той факт, що відповідні приватні підприємства були призначені державою для управління державним ресурсом.

Таким чином, для того, щоб унеможливити застосування прецедентного права, що впливає з рішення у справі PreussenElektra, Комісія повинна була встановити, що перевага для операторів ТЕЦ не була надана операторами мереж з власних фінансових ресурсів, а що вони були призначені державою для управління державним ресурсом, чого Комісія не змогла продемонструвати.

Комісія також не могла належним чином посилатися на наслідки застосування статті 107(1) ДФЄС на практиці для обмеження застосування прецедентного права, що впливає з рішення у справі PreussenElektra щодо випадків «простого регулювання цін», оскільки ця стаття не може застосовуватися до поведінки держави, яка не охоплюється цією статтею, наприклад, як у цій справі, до заходу, прийнятого державою, але профінансованого приватними підприємствами.

По-друге, щодо обмеження додаткового збору, який може накладатися на виробників водню операторами мереж, Комісія вважала, що це є відмовою від державних ресурсів, яку можна охарактеризувати як передачу державних ресурсів.

Однак Суд зазначає, що додатковий збір, про який йдеться, не є державним ресурсом відповідно до першого критерію, викладеного вище, оскільки він не є *de jure* обов'язковим. Звідси впливає, що зменшення цього збору для виробників водню також не може становити відмову від державних ресурсів.

З урахуванням вищевикладеного Суд задовольняє позов про скасування рішення, оскільки Комісія помилково встановила, що комплекс заходів, про які повідомила Федеративна Республіка Німеччина, становив державну допомогу, що фінансується за рахунок державних ресурсів.

5. Зближення законодавства: торговельна марка Європейського Союзу

5.1. Торговельна марка Європейського Союзу

Рішення Суду Справедливості ЄС (Четверта Палата) від 25 січня 2024 року, Audi (Кріплення емблеми на решітці радіатора), C-334/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Торговельна марка ЄС – Регламент (ЄС) 2017/1001 – Стаття 9(2) та (3)(а)-(с) – Права, що надаються торговельною маркою ЄС – Поняття «використання в процесі торгівлі будь-якого позначення» – Стаття 14(1)(с) – Обмеження дії торговельної марки ЄС – Право власника торговельної марки ЄС протидіяти використанню третьою особою позначення, тотожного з або схожого

з торговельною маркою запасних частин для автомобілів – Компонент решітки радіатора, призначений для кріплення емблеми, що представляє торговельну марку виробника транспортних засобів

У контексті звернення за попереднім рішенням Суд справедливості ЄС роз'яснює поняття використання в торгівлі будь-якого знаку, коли третя особа імпортує та пропонує до продажу запчастини для транспортних засобів без згоди виробника транспортних засобів, який є власником торговельної марки ЄС. Крім того, Суд роз'яснює обсяг виключного права цього виробника забороняти третій стороні використовувати знак, ідентичний або схожий на цю торговельну марку, щодо таких запчастин.

GQ є фізичною особою, яка займається продажем запчастин для автомобілів через вебсайт. В рамках цієї діяльності GQ рекламував та пропонував до продажу радіаторні решітки, які були адаптовані та розроблені для старих моделей Audi. Ці радіаторні решітки містили елемент, призначений для кріплення емблеми автовиробника Audi.

Компанія Audi, власник фігуративної торговельної марки ЄС у вигляді фігури з чотирьох кіл, що перетинаються («торговельна марка AUDI»), подала позов до Округового суду м. Варшава (Sąd Okręgowy w Warszawie) з вимогою заборонити GQ рекламувати, імпортувати, пропонувати до продажу або розміщувати на ринку неоригінальні радіаторні решітки, позначені знаком, ідентичним або схожим на торговельну марку AUDI.

Цей національний суд вирішив передати на розгляд Суду питання про тлумачення Регламенту 2017/1001,⁹⁷ з проханням роз'яснити концепцію використання знаку в процесі торгівлі та обсяг права виробника транспортних засобів, який є власником торговельної марки ЄС, забороняти третій стороні використовувати знак, ідентичний або схожий з цією торговельною маркою для запасних частин.

Висновки Суду

По-перше, Суд зазначає, що законодавство ЄС не передбачило в Регламенті 2017/1001 так званого «ремонтного» застереження, подібного до того, яке існує в законодавстві про промислові зразки,⁹⁸ і вказує, що це застереження застосовується без шкоди до положень законодавства ЄС, що стосуються торговельних марок.

⁹⁷ Регламент (ЄС) 2017/1001 Європейського Парламенту та Ради від 14 червня 2017 року про торговельну марку Європейського Союзу (OJ 2017 L 154, стор. 1).

⁹⁸ Стаття 110 Регламенту Ради (ЄС) № 6/2002 від 12 грудня 2001 року про промислові зразки Співтовариства (OJ 2002 L 3, стор. 1). Відповідно до цієї статті, «охорона в якості промислового зразка Співтовариства не поширюється на промисловий зразок, який є складовою частиною складного виробу, що використовується у значенні статті 19(1) з метою ремонту цього складного виробу для відновлення його первісного вигляду».

Відповідно, так зване «ремонтне» застереження не може застосовуватися за аналогією для досягнення мети збереження неспотвореної конкуренції між виробниками транспортних засобів та продавцями неоригінальних запасних частин, оскільки ця мета була врахована законодавчим органом ЄС у контексті Регламенту 2017/1001,⁹⁹ і право, надане власнику торговельної марки ЄС, не може бути обмежене на підставі цього застереження.¹⁰⁰

По-друге, Суд зазначає, що національний суд, який розглядає справу, вважає, що форма елемента решітки радіатора, призначеного для кріплення емблеми, що представляє торговельну марку AUDI, є ідентичною або схожою з цією торговельною маркою. Таким чином, ця форма є знаком у розумінні Регламенту 2017/1001.¹⁰¹ Крім того, нанесення цього знаку на ці радіаторні решітки або включення його до них з метою їх продажу є використанням, що підпадає під дію цього Регламенту¹⁰², і, оскільки GQ імпортує та пропонує до продажу радіаторні решітки, що містять цей знак, це може розглядатися як виконання видів використання, що підпадають під дію цього Регламенту. Той факт, що цей елемент розміщено на запасній частині, а саме решітці радіатора у спосіб, коли знак, ідентичний або схожий на торговельну марку виробника транспортного засобу, є видимим для відповідної публіки, коли вона бачить цю частину, дозволяє встановити існування матеріального зв'язку між цією частиною, яку третя особа імпортує, рекламує та пропонує для продажу, та власником торговельної марки AUDI.

Відповідно, Суд вважає, що третя особа, яка без згоди виробника транспортних засобів, що є власником торговельної марки ЄС, імпортує та пропонує до продажу запасні частини, а саме радіаторні решітки для цих транспортних засобів, які містять елемент, призначений для кріплення емблеми, що представляє цю торговельну марку, і форма якого є ідентичною або схожою на цю торговельну марку, використовує знак у процесі торгівлі у спосіб, що може призвести до порушення однієї або більше функцій цієї торговельної марки, що є питанням, яке має визначити національний суд.

По-третє, Суд зазначає, що неможливість для власника торговельної марки заборонити третій стороні використовувати цю торговельну марку, якщо таке використання необхідне для позначення призначення товару або послуги, зокрема, як аксесуара або запасної частини, і здійснюється відповідно до добросовісної практики у промислових або комерційних справах, є однією з обставин, за яких виключне право, що надається торговельною маркою, не може бути використане проти третьої сторони.

Мета обмеження, про яке йдеться в цій гіпотезі, полягає в тому, щоб дозволити постачальникам товарів або послуг, які доповнюють товари або послуги, пропоновані власником торговельної марки, використовувати цю торговельну марку для того, щоб зрозумілим і повним чином інформувати громадськість

⁹⁹ Стаття 14 Регламенту 2017/1001.

¹⁰⁰ Стаття 9 цього Регламенту.

¹⁰¹ Стаття 9(2) цього Регламенту.

¹⁰² Стаття 9(3)(а) – (с) Регламенту 2017/1001.

про призначення товарів, які вони продають, або послуг, які вони пропонують, або, іншими словами, про практичний зв'язок між їхніми товарами або послугами та товарами або послугами власника торговельної марки.

Однак, якщо знак, ідентичний або схожий на торговельну марку ЄС, є елементом запасної частини для автотранспортних засобів, яка призначена для прикріплення до неї емблеми виробника цих транспортних засобів і використовується не для позначення або посилення на товари чи послуги як такі, що належать власнику цієї торговельної марки, а для якомога точнішого відтворення продукту цього власника, то таке використання цієї торговельної марки не підпадає під вищезазначену гіпотезу.

Таким чином, Суд вважає, що виробник транспортних засобів, який є власником торговельної марки ЄС, має право заборонити третій особі¹⁰³ використовувати знак, ідентичний або схожий з цією торговельною маркою, щодо запасних частин для цих транспортних засобів, а саме радіаторних решіток, якщо цей знак складається з форми елемента радіаторної решітки, призначеного для прикріплення до нього емблеми, що представляє цю торговельну марку, незалежно від того, чи існує технічна можливість прикріпити цю емблему до цієї радіаторної решітки без нанесення на неї цього знаку.

5.2. Публічні закупівлі

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 21 грудня 2023 року, *Infraestruturas de Portugal and Futrifer Industrias Ferroviarias, C-66/22*

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Процедури укладення контрактів на виконання громадських робіт, контрактів на державні поставки та контрактів на надання державних послуг – Директива 2014/24/ЄС – Пункт (d) першого підпункту статті 57(4) – Укладення державних контрактів у транспортному секторі – Директива 2014/25/ЄС – Стаття 80(1) – Факультативні підстави для виключення – Зобов'язання щодо транспозиції – Укладення суб'єктом господарювання угод, спрямованих на спотворення конкуренції – Компетенція організації-замовника – Вплив попереднього рішення конкурентного відомства – Принцип пропорційності – Стаття 47 Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Право на ефективний засіб юридичного захисту – Принцип ефективного адміністрування – Обов'язок вмотивованості

Компанія «Тосса» подала заявку на участь у тендері в рамках процедури державних закупівель, організованої *Infraestruturas de Portugal*, на закупівлю шпал та стрижнів із сосни з креолізованим корінням для використання в секторі

¹⁰³ На основі статті 14(1)(c) Регламенту 2017/1001.

залізничної інфраструктури; державний контракт було присуджено компанії Futrifer. Оскільки її позов про скасування рішення про присудження контракту був відхилений, Toscca подала апеляцію до Північного центрального адміністративного суду, Португалія (Tribunal Central Administrativo Norte). Цей суд задовольнив апеляційну скаргу, і зобов'язав Infraestruturas de Portugal присудити контракт компанії Toscca. Це рішення було скасовано на підставі його невмотивованості Верховним адміністративним судом (Supremo Tribunal Administrativo), який направив справу на повторний розгляд до Північного центрального адміністративного суду. Цей суд ухвалив друге рішення, яким підтвердив підхід, застосований у першому рішенні.

Infraestruturas de Portugal та Futrifer подали апеляції на це друге рішення до Верховного адміністративного суду, який звернувся до Суду справедливості ЄС із відповідним зверненням. Цей суд вказує, що у 2019 році Антимонопольне відомство Португалії (Autoridade da Concorrência) зобов'язало Futrifer сплатити штраф за організованих у 2014 та 2015 роках однією і тією ж організацією-замовником.

У своєму рішенні, ухваленому Великою Палатою, Суд ЄС постановив, по-перше, що Держави-члени зобов'язані транспонувати факультативні підстави для виключення, передбачені Директивами 2014/24¹⁰⁴ та 2014/25.¹⁰⁵ Далі він роз'яснює умови, за яких організації-замовники можуть здійснювати свої повноваження з метою усунення суб'єкта господарювання від участі в процедурі державних закупівель на підставі ненадійності через порушення правил конкуренції, не пов'язане з відповідною процедурою державних закупівель. Нарешті, він роз'яснює обов'язок організацій-замовників обґрунтовувати рішення щодо надійності суб'єкта господарювання з огляду на факультативну підставу для виключення, пов'язану з участю такого суб'єкта в угодах, спрямованих на спотворення конкуренції, що передбачена Директивою 2014/24.

Висновки Суду

Попередньо, Суд вирішує питання про те, чи зобов'язані Держави-члени транспонувати у своє національне законодавство факультативні підстави для виключення, згадані в Директиві 2014/24,¹⁰⁶ і в положенні Директиви 2014/25, яке відсилає до цих підстав.

Що стосується, з одного боку, факультативних підстав для виключення, передбачених Директивою 2014/24, Суд зазначає, що, всупереч тому, що впливає

¹⁰⁴ Директива 2014/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про державні закупівлі та скасування Директиви 2004/18/ЄС (ОJ 2014, L 94, стор. 65). Перший підпункт статті 57(4) Директиви 2014/24 передбачає ситуації, в яких організації-замовники можуть відсторонити або можуть вимагати від Держав-членів відсторонити будь-якого суб'єкта господарювання від участі в процедурі закупівлі.

¹⁰⁵ Директива 2014/25/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про закупівлі суб'єктами господарювання, що працюють у секторах водопостачання, енергетики, транспорту та поштових послуг, та про скасування Директиви 2004/17/ЄС (ОJ 2014 L 94, стор. 243). Третій підпункт статті 80(1) Директиви 2014/25 передбачає, що, на вимогу Держав-членів, об'єктивні правила та критерії виключення також повинні включати підстави для виключення, перелічені в статті 57(4) Директиви 2014/24, на умовах, викладених у цій статті.

¹⁰⁶ Точніше, першим підпунктом статті 57(4) цієї Директиви.

з деяких рішень Суду,¹⁰⁷ Держави-члени зобов'язані перенести ці підстави у своє національне законодавство. Це зобов'язання означає, що вони повинні передбачити або можливість для організацій-замовників, або їх обов'язок застосовувати ці підстави. Перш за все, з формулювання положення Директиви 2014/24 про факультативні підстави для виключення зрозуміло, що вибір щодо рішення про виключення суб'єкта господарювання з процедури державних закупівель через одну з цих підстав залишається за організаціями-замовниками, якщо тільки Держави-члени не вирішать перетворити це факультативне виключення на обов'язок. Отже, щоб не позбавляти організацій-замовників принаймні можливості застосовувати ці підстави для виключення, Держави-члени не може виключити ці підстави зі свого національного законодавства, що транспонує Директиву 2014/24. По-друге, таке тлумачення також підтверджується контекстом положення, що стосується факультативних підстав для виключення, яке контрастує з іншими положеннями цієї Директиви, які пропонують Державам-членам вибір щодо того, чи транспонувати ці положення, чи ні. У зв'язку з цим Суд підкреслює, що вибір, який залишається за Державами-членами щодо умов застосування факультативних підстав для виключення, не може поширюватися на те, чи будуть ці підстави перенесені в національне законодавство, чи ні. По-третє, щодо мети Директиви 2014/24 в частині, що стосується факультативних підстав для виключення, Суд зазначає, що законодавець ЄС мав намір покласти на організації-замовників, і тільки на них, завдання оцінювати добросовісність і надійність суб'єктів господарювання, які беруть участь у процедурі державних закупівель, і, за необхідності, виключати будь-які компанії, які вони вважають ненадійними.

Що стосується, з іншого боку, Директиви 2014/25,¹⁰⁸ Суд зазначає, що відповідно до свого зобов'язання транспонувати перший підпункт статті 80(1) Директиви 2014/25 Держави-члени повинні передбачити можливість для організацій-замовників включати ці підстави для виключення до об'єктивних критеріїв виключення в процедурах, які підпадають під дію цієї Директиви, без шкоди для будь-якого рішення з боку цих держав, яке полягає в тому, щоб вимагати від таких організацій включення цих підстав до зазначених критеріїв.

Надавши ці роз'яснення, Суд ухвалює рішення, насамперед, щодо факультативної підстави для виключення, пов'язаної з укладенням суб'єктом господарювання угод, спрямованих на спотворення конкуренції, передбаченої Директивою 2014/24.¹⁰⁹ Суд вважає, що ця підстава виключає національне законодавство, яке обмежує можливість відхилення тендерної пропозиції учасника

¹⁰⁷ Рішення від 19 червня 2019 року у справі Меса (C-41/18, EU:C:2019:507, § 33); від 30 січня 2020 року у справі Тім (C-395/18, EU:C:2020:58, §§ 34 і 40); і від 3 червня 2021 року у справі Rad Service and Others (C-210/20, EU:C:2021:445, §. 28). На підставі цих рішень Держави-члени можуть вирішувати, чи застосовувати факультативні підстави для виключення, зазначені в цьому положенні, чи ні.

¹⁰⁸ Зокрема, третій підпункт статті 80(1) цієї Директиви.

¹⁰⁹ Відповідно до першого підпункту статті 57(4) Директиви 2014/24, організації-замовники можуть відсторонити або Держави-члени можуть вимагати відсторонити будь-якого суб'єкта господарювання від участі в процедурі закупівлі, якщо замовник має достатньо вагомі підстави для висновку, що суб'єкт господарювання уклав угоди з іншими суб'єктами господарювання, спрямовані на спотворення конкуренції.

через наявність вагомих доказів поведінки з боку цього учасника, що може призвести до спотворення правил конкуренції в процедурі державних закупівель, в контексті якої виникла така поведінка. Таке обмеження прямо не впливає з формулювання положення, що встановлює цю підставу для виключення. Крім того, з контексту, в якому міститься це положення¹¹⁰, очевидно, що Директива 2014/24 дозволяє організаціям-замовникам у будь-який момент під час процедури виключити або вимагати від Держав-членів виключити суб'єкта господарювання, якщо виявиться, що суб'єкт господарювання, з огляду на дії або бездіяльність, вчинені чи допущені до або під час процедури, перебуває в одній із ситуацій, що охоплюються підставами для виключення, передбаченими цією Директивою. Таке тлумачення цього положення дає змогу організації-замовнику з'ясувати добросовісність та надійність кожного з суб'єктів господарювання, чия добросовісність та надійність може бути поставлена під сумнів не лише у випадку участі такого суб'єкта в антиконкурентній поведінці в контексті цієї процедури, а й у випадку його участі в такій поведінці в минулому.

По-друге, Суд зазначає, що факультативна підстава для виключення, пов'язана з укладенням суб'єктом господарювання угод, спрямованих на спотворення конкуренції, передбачена Директивою 2014/24, виключає національне законодавство, яке надає повноваження приймати рішення про виключення суб'єктів господарювання з процедур державних закупівель на підставі порушення правил конкуренції виключно національному органу з питань конкуренції. Слід визнати, що якщо існує спеціальна процедура, врегульована законодавством ЄС або національним законодавством для переслідування певних правопорушень, в рамках якої національному конкурентному відомству доручено проводити розслідування у зв'язку з цим, організація-замовник повинна, в контексті оцінки наданих доказів, в принципі, покладатися на результати такої процедури. У цьому контексті рішення такого антимонопольного органу про встановлення факту вчинення такого порушення та накладення на цій підставі фінансового стягнення на учасника може набувати особливого значення, а тим більше, якщо таке стягнення супроводжується тимчасовою забороною на участь у процедурах державних закупівель. Однак якщо таке рішення може призвести до того, що організація-замовник не допустить суб'єкта господарювання до участі у відповідній процедурі публічних закупівель, то, навпаки, відсутність такого рішення не може ані перешкоджати, ані звільняти організацію-замовника від проведення такої оцінки. Така оцінка має здійснюватися з урахуванням принципу пропорційності та з урахуванням усіх відповідних факторів, щоб визначити, чи є виправданим застосування факультативної підстави для відсторонення, пов'язаної з укладенням суб'єктом господарювання угод, що мають на меті спотворення конкуренції. Відповідно, національне законодавство, яке пов'язує оцінку добросовісності та надійності учасників торгів з висновками у рішенні національного конкурентного відомства щодо, зокрема, майбутньої участі у процедурах державних закупівель,

¹¹⁰ Зокрема, другий підпункт статті 57(5) Директиви 2014/24.

підриває свободу розсуду, яка надається організації-замовнику в контексті застосування факультативних підстав для виключення, передбачених Директивою 2014/24.

Завершуючи цей аналіз, Суд також зазначає, що Держави-члени не можуть у своєму законодавстві обмежувати сферу застосування факультативної підстави для виключення, пов'язаної з участю відповідного суб'єкта господарювання в антиконкурентній поведінці.

По-третє, Суд зазначає, що з огляду на принцип належного адміністрування рішення організації-замовника щодо надійності суб'єкта господарювання, прийняте відповідно до факультативної підстави для виключення, пов'язаної з укладенням суб'єктом господарювання угод, спрямованих на спотворення конкуренції, передбаченої Директивою 2014/24, повинно бути обґрунтованим. Це зобов'язання стосується, по-перше, рішень, якими організація-замовник виключає учасника торгів, застосовуючи, зокрема, таку факультативну підставу для виключення. По-друге, організація-замовник зобов'язана обґрунтовувати своє рішення, якщо вона з'ясує, що учасник тендеру підпадає під одну з факультативних підстав для виключення, але все ж вирішує не виключати його, наприклад, на тій підставі, що таке виключення буде непропорційним заходом. Таке рішення впливає на правове становище всіх інших суб'єктів господарювання, які беруть участь у відповідній процедурі публічних закупівель, тому вони повинні мати можливість захистити свої права, якщо це можливо, шляхом подання позову проти нього.

Рішення Загального Суду (Перша Палата, розширений склад) від 31 січня 2024 року *Symphony Environmental Technologies and Symphony Environmental v Parliament and Others*, T-745/20

[Посилання на повний текст рішення](#)

Позадовірна відповідальність – Навколишнє середовище – Директива (ЄС) 2019/904 – Заборона на введення в обіг виробів з оксорозкладного пластику – Досить серйозне порушення норми права, покликаної надавати права окремим особам – Відсутність різниці між виробами з оксорозкладного пластику та виробами з оксобіорозкладного пластику – Оцінка впливу – Рівне ставлення – Пропорційність

Розглядаючи позов про позадовірну відповідальність, Перша Палата (розширений склад) Загального Суду встановила, що заборона на розміщення на ринку продукції з оксорозкладного пластику, встановлена статтею 5 Директиви 2019/904,¹¹¹ відповідає (i) статті 191 ДФЄС, яка встановлює низку цілей, принципів та критеріїв, яких має дотримуватися законодавець ЄС при реалізації екологічної політики, та (ii) принципам пропорційності та рівного ставлення.

¹¹¹ Директива (ЄС) 2019/904 Європейського Парламенту та Ради від 5 червня 2019 року про зменшення впливу деяких пластикових виробів на навколишнє середовище (ОJ 2019 L 155, стор. 1).

Заявники, компанії Symphony Environmental Technologies plc та Symphony Environmental Ltd, засновані у Великій Британії, займаються розробкою, виробництвом та збутом певних спеціалізованих пластикових виробів, а також добавок та мастербатчів,¹¹² що використовуються для їх виготовлення.

Один з мастербатчів, вироблених заявниками, містить прооксидантну добавку, яка, як вони стверджують, дозволяє пластику, в який її включено, біологічно розкладатися набагато швидше, ніж оксорозкладаний пластик.¹¹³ Тому пластик, що містить таку добавку, який вони класифікують як оксобіорозкладний, слід відрізнити від оксорозкладного пластику.

Своїм позовом заявники, відповідно, вимагають компенсації за шкоду, якої, на їхню думку, вони зазнали через заборону на розміщення на ринку виробів з оксорозкладного пластику, викладеної в статті 5 Директиви 2019/904, оскільки ця заборона поширюється на оксобіорозкладний пластик.

Висновки Суду

Попередньо Суд нагадує, що Європейський Союз може нести позадоговірну відповідальність за наявності трьох сукупних умов, а саме: достатньо серйозного порушення норми права, покликаній надавати права особам, факту заподіяння шкоди та існування причинно-наслідкового зв'язку між стверджуваним порушенням і шкодою, якої зазнали потерпілі сторони.

Стосовно першої з цих умов Суд роз'яснює, що в контексті цієї справи будь-яке достатньо серйозне порушення норм права, про яке йдеться, має ґрунтуватися на явному і серйозному нехтуванні межами широкої свободи розсуду, якою користується законодавець ЄС при реалізації своїх повноважень у сфері охорони навколишнього середовища відповідно до статей 191 і 192 ДФЄС. Реалізація цих дискреційних повноважень передбачає, по-перше, необхідність для законодавчого органу ЄС передбачати та оцінювати екологічні, наукові, технічні та економічні зміни складного та невизначеного характеру і, по-друге, зважування та арбітраж цим органом різних цілей, принципів та інтересів, викладених у статті 191 ДФЄС.

У цій справі, в контексті статті 191 ДФЄС, Суд перш за все, вважає, що Європейський Парламент, Рада Європейського Союзу та Європейська Комісія («три відповідні інституції») не допустили очевидної помилки в оцінці ухваливши заборону розміщення на ринку виробів із пластику, що містять прооксидантну добавку,¹¹⁴ оскільки вони у своєму розпорядженні мали наукову оцінку ризиків для довкілля та здоров'я людини, які становить цей тип пластику, яка була максимально

¹¹² Мастербатч – це суміш кількох хімічних речовин у полімерному носії, яка постачається у вигляді гранул виробникам пластмасових виробів для включення їх у полімер, з якого вони виготовляють свої пластмасові вироби.

¹¹³ Стаття 3(3) Директиви 2019/904 визначає «оксорозкладний пластик» як пластикові матеріали, що містять добавки, які через окислення призводять до фрагментації пластикового матеріалу на мікрофрагменти або до хімічного розкладання.

¹¹⁴ Оскільки сторони використовують різні терміни для позначення пластику, до якого було додано прооксидантну добавку, Загальний Суд вирішив використати найбільш нейтральний термін, а саме «пластик, що містить прооксидантну добавку».

ретьельною. Відповідно до Директиви 2019/904,¹¹⁵ така заборона обґрунтовувалася тим, що цей пластик належним чином не розкладається, не піддається компостуванню, має негативний вплив на переробку звичайного пластику і не приносить доведеної екологічної користі.

По-перше, стосовно твердження про те, що пластик, який містить прооксидантну добавку, належним чином не розкладається, то наукові дослідження, доступні трьом відповідним інституціям під час розробки та прийняття Директиви 2019/904, свідчать, що рівень біологічного розкладання такого пластику є низьким або взагалі відсутній, як у відкритому середовищі, так і на полігоні або в морському середовищі. Згідно з цими дослідженнями, задовільний рівень біодеградації було отримано лише в лабораторних експериментах, але ніколи в реальних умовах. Дійсно, умови навколишнього середовища є мінливими і ускладнюють оцінку часу і ступеня фрагментації, необхідних для біологічного розкладання цього типу пластику.

По-друге, з наукових даних, доступних під час законодавчої процедури, випливає, що пластик, який містить прооксидантну добавку, не підходить для жодної форми компостування.¹¹⁶ Відповідний пластик не відповідає жодному з різних стандартів для промислового або побутового компостування, а також стандартам, що застосовуються до упаковки, яка підлягає утилізації шляхом компостування, оскільки його біологічне розкладання триває занадто довго, а пластикові фрагменти, що утворюються в процесі, можуть негативно вплинути на якість компосту або поширитися в навколишньому середовищі. Крім того, той факт, що певна швидкість біодеградації була отримана в лабораторії, не означає, що така ж швидкість буде отримана за той самий період в реальних умовах.

По-третє, що стосується твердження про те, що пластик, який містить прооксидантну добавку, негативно впливає на переробку звичайного пластику, то з наукових досліджень, на які посилаються три відповідні інституції під час ухвалення Директиви 2019/904, випливає, що наявні на сьогоднішній день технології не дозволяють переробляючим підприємствам ідентифікувати та сортувати пластик, що містить прооксидантну добавку, від інших видів пластику, в результаті чого він обов'язково буде перероблятися разом зі звичайним пластиком. Однак наявність прооксидантних добавок у переробленому матеріалі пришвидшить його розпад і, відповідно, негативно вплине на товарний вигляд переробленого пластику, його якість і ціну. У зв'язку з цим, хоча використання стабілізуючих сполук в певних випадках дозволяє уникнути погіршення якості переробленого пластику, тим не менш, важко визначити необхідну кількість стабілізаторів, яка залежить від концентрації та типу використовуваної прооксидантної добавки.

По-четверте, інформація, доступна на момент ухвалення Директиви 2019/904, не свідчить про доведені екологічні переваги пластику, що містить прооксидантну добавку.

¹¹⁵ Пункт 15 Директиви 2019/904.

¹¹⁶ Компостування – це посилене біологічне розкладання в керованих умовах, що переважно характеризуються примусовою аерацією і природним виділенням тепла в результаті біологічної активності, що відбувається всередині матеріалу.

Далі, нагадавши про широку свободу розсуду, якою користується законодавець ЄС при визначенні характеру та обсягу заходів, що мають бути прийняті у сфері складних технологій, Суд вважає, що заборона на розміщення на ринку виробів із пластику, що містить прооксидантну добавку, не порушує принципу пропорційності. По-перше, ця заборона є доцільною для досягнення мети захисту довкілля та здоров'я людини, яку переслідує Директива 2019/904, враховуючи ризики, які несе в собі пластик, що містить прооксидантну добавку. По-друге, заборона, про яку йдеться, не виходить за межі того, що необхідно для досягнення цієї мети, оскільки жодна із запропонованих заявниками альтернатив не здатна забезпечити її досягнення. Ця заборона також не може вважатися непропорційною, оскільки вона не супроводжується перехідним періодом, беручи до уваги, зокрема, нескладне використання пластику, про який йде мова. Суд також нагадує про важливість захисту здоров'я людей та навколишнього середовища, що може виправдати навіть значні негативні економічні наслідки для певних операторів.

Зрештою, три відповідні інституції не порушили принцип рівного ставлення, заборонивши розміщення на ринку виробів із пластику, що містять прооксидантну добавку, але не розміщення на ринку виробів зі звичайного пластику, за деякими винятками, а також виробів із пластику, що продаються як «компостовані».

Перш за все, вироби з пластику, що містять прооксидантну добавку, не можуть розглядатися як такі, що перебувають у ситуації, порівнянній з виробами зі звичайного пластику, розміщення на ринку яких не заборонено Директивою 2019/904, за винятком дев'яти виробів одноразового використання. По-перше, на основі наукової оцінки ризиків, доступної до прийняття Директиви 2019/904, не можна виключити, що пластик, який містить прооксидантну добавку може, принаймні в певних аспектах, пов'язаних, зокрема, з його переробкою та біологічним розкладанням на звалищі, бути більш проблематичним, ніж звичайний пластик. У зв'язку з цим швидше розкладання пластику, що містить прооксидантну добавку, порівняно зі звичайним пластиком, може мати більший негативний вплив на навколишнє середовище, оскільки він концентрується протягом коротшого періоду.

По-друге, необхідно враховувати мету Директиви 2019/904, яка полягає, зокрема, у запобіганні та зменшенні впливу певних пластикових виробів на довкілля та здоров'я людини шляхом зосередження зусиль там, де вони є найбільш необхідними. У світлі цієї мети ці два види пластику не можна вважати такими, що перебувають у порівнянній ситуації. Що стосується виробів одноразового використання, виготовлених зі звичайного пластику, розміщення яких на ринку заборонено Директивою 2019/904,¹¹⁷ то вони не можуть, з огляду на її мету, вважатися такими, що перебувають у ситуації, яку можна порівняти з виробами, виготовленими з пластику, що містить прооксидантну добавку.

По-друге, вироби, виготовлені з пластику, що містять прооксидантну добавку, і вироби, виготовлені з пластику, що продаються як «компостовані», також

¹¹⁷ Стаття 9 Директиви 2019/904.

не перебувають у порівнянній ситуації. По-перше, три відповідні інституції мали право встановити, не припускаючи очевидної помилки в оцінці, що існує ризик того, що пластик, який містить прооксидантну добавку, може не піддаватися компостуванню, і, по-друге, вироби з пластику, що продаються як «придатні для компостування», не охоплюються ні предметом, ні метою Директиви 2019/904.

У світлі, зокрема, цих міркувань, Суд повністю відхиляє позов заявників.

Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу. Рішення за лютий 2024 року. Відп. за вип.: Перший заступник керівника Апарату Верховного Суду, д-р юрид. наук Р. Ш. Бабанли. Опрацювання та переклад рішень: Д. П. Мордас, Д. О. Мудрак, Т. В. Простибоженко, А. А. Петренко. Київ, 2024. – 73 с.

Застереження:

1. Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу підготовлено на матеріалах Бюлетенів Суду справедливості Європейського Союзу, розміщених на вебсайті:

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

2. Переклад описів рішень є неофіційним та має на меті надати можливість загального ознайомлення із підходом Суду справедливості Європейського Союзу до вирішення правових проблем. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсі Суду справедливості Європейського Союзу https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://instagram.com/supremecourt_ua)